

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı
Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

FÜRUZAN'IN ÖYKÜLERİNDE YER ALAN EĞİTİM UNSURLARI

Fatma Büşra TOPBAŞ
ORCID: 0000-0002-5167-8773

Danışman
Doç. Dr. Metin OKTAY
ORCID: 0000-0003-4801-1457

Konya – 2022

ÖN SÖZ

Bireyde davranış değiştirme süreci olarak tanımlanan eğitimin insan yaşamında önemli bir yeri vardır. Edebî eserler de eğitim sürecine katkıda bulunmaktadır. Bu açıdan Fûruzan'ın eserlerinin incelenmesi de hem edebiyat-eğitim ilişkisi açısından hem de edebî eserin bireyin eğitimindeki önemi açısından önem arz etmektedir.

Fûruzan'ın öykülerinde yer alan eğitim unsurlarını tespit etmek amacıyla hazırlanan bu tez beş ana bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümü olan giriş kısmında araştırmanın önemi, amacı, problem durumu açıklanmıştır ve araştırmanın sınırlılıkları ile varsayımları üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde ise edebiyat- eğitim ilişkisi, Fûruzan'ın yaşamı, eserleri ve öykücülüğü ile ilgili bilgiler verilmiştir. Üçüncü bölümde araştırmanın yöntemi ve veri toplama teknikleri ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir. Dördüncü bölümde örneklemden elde edilen bulgular eserlerden alıntılarla açıklanmıştır. Beşinci bölümde ise elde edilen bulgulardan hareketle sonuçlar açıklanmış ve çeşitli öneriler de bulunulmuştur.

Bu çalışmada benden yardımlarını esirgemeyen kıymetli danışmanım Doç. Dr. Metin OKTAY'a, desteklerini her zaman hissettiğim aileme teşekkürlerimi sunarım.

Fatma Büşra TOPBAŞ

Ağustos 2022

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	ii
İÇİNDEKİLER	iii
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU	v
BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ	vi
SİMGELER VE KISALTMALAR	vii
ÖZET	viii
Hata! Yer işareti tanımlanmamış.	
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	1
1.3. Araştırmanın Önemi	1
1.4. Sayıtlılar	1
1.5. Sınırlılıklar	1
1.6. Tanımlar	2
2. ALAN YAZIN	3
2.1. Edebiyat ve Eğitim İlişkisi	3
2.2. Füzuzan'ın Hayatı ve Eserleri	4
2.2.1. Füzuzan'ın Eğitim Hayatı	6
2.3. Füzuzan'ın Öykücülüğü	9
2.3.1. Füzuzan'ın Öykü Kitapları	14
3. YÖNTEM	17
3.1. Araştırmanın Modeli	17
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	17
3.3. Veri Toplama Araçları	17
3.4. Verilerin Toplanması	17
3.5. Verilerin Çözümlemesi	18
4. BULGULAR	19
4.1. Okul	19
4.1.1. Yabancı Dilde Eğitim Veren Okullar	22
4.2. Öğretmenler	25
4.3. Öykü Kişilerinin Eğitimi	37
4.3.1. Kız Çocuklarının Eğitimi	37
4.3.2. Erkek Çocuklarının Eğitimi	41
4.3.3. Genç Kızların Eğitimi	45
4.3.4. Kadınların Eğitimi	52
4.3.5. Erkeklerin Eğitimi	54

4.4.1. Toplumun Eğitime Bakışı	55
4.4.2. Yoksulların Eğitime Bakışı	56
4.4.3. Zenginlerin Eğitime Bakışı	58
4.5.1. Eğitime Yönelik Eleştiriler	60
5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	65
5.1. Tartışma	65
5.2. Sonuç	66
5.3. Öneriler	68
KAYNAKLAR	69

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Füruzan'ın öykülerinde yer alan eğitim unsurları başlıklı tez çalışmamın toplam **87** sayfalık kısmına ilişkin, 12/08/2022 tarihinde tez danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı **%25** olarak belirlenmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Tez çalışması orijinallik raporu sayfası hariç
2. Bilimsel etik beyannamesi sayfası hariç
3. Ön söz hariç
4. İçindekiler hariç
5. Simgeler ve kısaltmalar hariç
6. Kaynaklar hariç
7. Alıntılar dahil
8. 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Necmettin Erbakan Üniversitesi Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve tez çalışmamın, bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranının (%30) altında olduğunu ve intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

12/08/2022

Fatma Büşra TOPBAŞ

Doç. Dr. Metin OKTAY

BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ

Bu tezin tamamının kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar tüm aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez hazırlama kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını ve bu kaynakların kaynaklar listesine eklendiğini beyan ederim.

12/08/2022

Fatma Büşra TOPBAŞ

SİMGELER VE KISALTMALAR

Kısaltmalar

s.: sayfa

YÖK: Yüksek Öğretim Kurumu

TDK: Türk Dil Kurumu

TRT: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu

ÖZET

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı
Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

FÜRUZAN'IN ÖYKÜLERİNDE YER ALAN EĞİTİM UNSURLARI

Fatma Büşra TOPBAŞ

Cumhuriyet devri Türk edebiyatının önde gelen yazarlarından olan Füzûzan bugüne kadar roman, şiir, tiyatro, deneme, söyleşi, röportaj, gezi yazısı türlerinde eserler vermiş olsa da öykücü kimliği ile ön plana çıkmaktadır. Bu çalışmada Füzûzan'ın öykülerinde yer alan eğitim unsurlarını ele alınmıştır.

Füzûzan Türk edebiyatının yaşayan önemli öykü yazarlarından olmasının yanı sıra kendi kendisinin öğretmeni olmuş, edebî metinlerle, kitaplarla kendini yetiştirmiş bir yazar olması dolayısıyla da eserlerinde eğitimin ayrı bir yeri vardır. Füzûzan öykülerini yazdığı dönemde toplumdaki mevcut sorunları, aksaklıkları eserlerinde işlemiştir. Bu yönüyle onun eserleri eğitim konusunda yaşanan aksaklıklar, toplumun eğitime bakışı gibi konular hakkında bilgi vermesi açısından da önem arz etmektedir. Füzûzan'ın eserleriyle ilgili alan yazından pek çok çalışma bulunmaktadır. Bazı çalışmalarda yazarın eğitim konusunu işlediğinden bahsedilse de eğitimi ele alışı, eğitimle ilgili konulara eserlerinde ne ölçüde yer verdiğinden bahsedilmemiştir. Bu çalışmayla Füzûzan'ın eserlerinde yer alan eğitim unsurlarının tespit edilmesi, eserlerin yazıldığı dönemde halkın eğitimi algılayışı, bu dönemde eğitimde yaşanan sorunlar, yazarın eğitimi eserlerinde nasıl yansıttığı tespit edilmeye çalışılmıştır.

Çalışma kapsamında araştırmanın örneklemini oluşturan Füzûzan'a ait 6 öykü kitabında yer alan toplam 31 öykü eğitim unsurlarını içermesi bakımından incelenmiştir. Bu öykülerden 28'inde eğitimle ilgili unsurlar tespit edilmiştir, "Münip Bey'in Günlüğü, Sevda Dolu Bir Yaz, Birinci Yaz Şarkıları" isimli üç öyküde ise herhangi bir eğitim unsuruna rastlanmamıştır.

Çalışmada öncelikle edebiyat ve eğitim ilişkisinden bahsedilmiştir. Daha sonra ise Füzûzan'ın yaşamı, eserleri ve öykücü kimliği hakkında bilgi verilmiştir. Çalışmanın diğer bölümünde ise Füzûzan'ın öykülerinden elde edilen eğitim unsurları ile ilgili bulgular yorumlanmıştır. Son olarak ise elde edilen bulgularla ilgili sonuçlar ve önerilere yer verilmiştir. Yapılan çalışmada yazarın eserlerinde eğitim konusuyla ilgili meseleleri, sıkça işlediği yoksulluk temasıyla beraber ele aldığı görülmüştür. Toplumun, özellikle yoksul halkın eğitimden beklentisi yine yoksulluk temasıyla iç içe geçmiş şekilde eserlerde işlenmiştir. Bunun yanında yazarın eğitime ve eğitimcilere eleştirel bir gözle baktığı ve eğitim sorunlarının eserlerde geniş yer tuttuğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Füzûzan, öykü, eğitim, okul, öğretmen.

ABSTRACT

Necmettin Erbakan University, Graduate School of Educational Sciences
Department of Turkish and Social Sciences Education
Turkish Language and Literature Education Program
Master Thesis

EDUCATIONAL ELEMENTS IN FÜRÜZAN'S STORIES

Fatma Büşra TOPBAŞ

Fürüzan, who is one of the significant women writers of Turkish literature in the Republican Term, stands out with her narrative identity even though she has published works in the genres of novels, poems, theaters, essays, interviews, interviews and travel writings. In this research, the educational elements in Fürüzan's stories were discussed.

Apart from, being one of the important living short story writers of Turkish literature, Fürüzan is a writer who has trained herself with literary texts and books who has been her own teacher, so education has a special place in her works. During the period when Fürüzan wrote her stories, she dealt with the current problems and problems in society in her works. In this respect, her works are also substantial in terms of providing information about issues such as the problems experienced in education and the society's view of education. There are many studies on Fürüzan's works from the field literature. Although it is mentioned in some studies that the author deals with the subject of education, her treatment of education and the extent to which she includes issues related to education in her works are not mentioned. With this study, she tried to determine the educational elements in Fürüzan's works, the public's perception of education at the time the works were written, the problems experienced in education in this period, and how the author reflected education in her works.

Within the content of the study, a total of 31 stories in 6 story books belonging to Fürüzan, which compose the sample of the research, were examined in terms of containing educational elements. In 28 of these stories, elements related to education were identified, and in the three stories titled "Münip Bey's Diary, A Summer Full of Love, First Summer Songs", no educational elements were found.

In the study, firstly, the relations between literature and education was mentioned. Later, information was given about Fürüzan's life, works and identity as a storyteller. In the other section of the study, the findings about the educational elements attained from Fürüzan's stories were interpreted. Finally, the results and recommendations related to the findings obtained are included. In the study, it was seen that the author dealt with the issues related to the subject of education together with the theme of poverty, which she frequently processed. The expectations of the society, especially the poor people, from education are again intertwined with the theme of poverty. In addition, it has been seen that the author looked at education and educators with a critical eye and that educational problems had a wide place in the works.

Keywords: Fürüzan, story, education, school, teacher.

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, sınırlılıkları, sayıltıları açıklanmış ve araştırmayla ilgili kavramların tanımlarına yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

1971’de ilk öykü kitabı *Parasız Yatılı*’nın yayınlanmasından bu yana Füzuran öyküleri, elli yılı aşkın süredir hâlen okurun ilgisini cezbetmektedir. Füzuran kendisini çok kitap okuyarak geliştirdiğini birçok söyleşisinde dile getirmiştir. Yazarın eğitiminde edebî metnin önemli bir yeri olduğu görülmektedir. Füzuran’ın eserleri üzerine yapılan çalışmaların bazılarında eğitime yer verdiğinden bahsedilmiş ancak bu konu her yönüyle ele alınmamıştır. Edebî metnin Füzuran’ın eğitiminde, yaşamında önemli payı olduğu düşünüldüğünde eğitim konusunun yazarın eserlerinde geniş bir yer tutması beklenir. Bu nedenle bu araştırmada “Füzuran’ın öykülerinde yer alan eğitim unsurları nelerdir?” sorusuna yanıt aranmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı Füzuran’ın öykülerinde eğitim unsurlarına yer verip vermediğini tespit etmek, eğitim unsurlarına yer vermişse bu unsurları nasıl ele aldığını incelemektir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Füzuran’ın öyküleri bugüne kadar pek çok açıdan incelendi, tezlere konu oldu. Eserlerindeki toplumsal meselelere, eğitim konularına bu çalışmalarda kısaca yer verildi ancak eserlerindeki eğitim unsurları detaylıca incelenmedi. Bu çalışmada Füzuran’ın öykülerinde eğitim unsurlarının ne derece yer aldığı, yazarın eğitimi öykülerinde nasıl işlediği, öykülerin yazıldığı dönemdeki eğitim sorunları, eğitimin toplum tarafından algılanışı ve o günden bugüne toplumun eğitime bakışı eğitim sorunları gibi konularda meydana gelen değişiklikleri görme açısından bu çalışmanın önemli olduğunu düşünmekteyiz.

1.4. Sayıltılar

Füzuran’ın öykülerinde eğitim unsurlarının geniş yer tuttuğu varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu çalışma Füzuran’ın *Parasız Yatılı*, *Kuşatma*, *Benim Sinemalarım*, *Gül Mevsimidir*, *Gecenin Öteki Yüzü*, *Sevda Dolu Bir Yaz* isimli öykü kitapları ile sınırlı tutulmuştur.

1.6. Tanımlar

Eğitim: “1. Genel anlamda bireyde davranış değiştirme s¼reci. 2. Bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme s¼reci. 3. Bireyde kendi yaşantısı ve kasıtlı k¼lt¼rleme yoluyla istenilen davranış değişikliğini meydana getirme s¼reci” (Demirel, 2020, s. 42).

Hik¼ye: “¼yk¼. insan hayatında olan veya olma ihtimali bulunan, olacak kanısı uyandıran olayları belli bir hacim içinde anlatan metinlere hik¼ye denir. Ancak, bu tanım, daha çok, Maupassant tarzı dediğimiz klasik hik¼ye için geçerlidir. Çehov tarzı da denilen modern hik¼yede, olayın fazla bir ehemmiyeti yoktur. Klasik hik¼yede esas olan olaydır, modern hik¼yede ise olaydan çok, insanın belli bir zaman dilimindeki durumu ¼n plana çıkartılır.

Hik¼ye kısa olduğu için, kolay okunan ve sevilen bir t¼rd¼r, daha çok hareketten hoşlanan insanlara hitap eder. Hik¼yenin en ¼nemli malzemesi insandır. İnsanın olduğu her yerde hik¼ye vardır. İnsani olan her Şey hik¼ye konusu olabilir. Az da olsa, başka varlıklar da hik¼yenin konusunu teşkil edebilir.

Hik¼yeyi, bir bakıma, romanın kısa bir b¼l¼m¼ olarak da d¼ř¼nebiliriz. Roman çok katlı bir apartmansa, hik¼ye tek katlı m¼stakil bir ev gibidir. Her iki t¼r de, aynı tekniği kullanır. Ancak, hik¼yede derin ruh tahlillerine gidilmez. Hayattan alınan bir kesit yoğunlaştırılır. Batılı bir yazarın deyişiyle hik¼ye hafif olmalıdır, ama t¼y gibi değil, kuş gibi... Hik¼yede s¼z konusu edilen kişiler azdır. Bir tek insan bile, hik¼yenin varlığı için yeterlidir. İnsanlar arasındaki anlaşmazlık ve çatışma hik¼yenin temel unsurlarından biridir” (Karataş, 2001, s. 184).

BÖLÜM 2

2. ALAN YAZIN

Bu bölümde, edebiyat-eğitim ilişkisine, Füzûzan'ın hayatı, öğrenim hayatı, öykücülüğü ve eserleri üzerine yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

2.1. Edebiyat ve Eğitim İlişkisi

Pek çok disiplinle ilişki içinde olan edebiyat, eğitimle de ilişki içindedir. Edebî eserin eğitici olup olmaması gerektiği çağlar boyunca tartışılmıştır.

Antik Yunan'dan bugüne değin edebiyatın, sanatın işlevi ve eğitici fonksiyonu tartışma konusu olmuştur. Aristoteles edebiyatın kişiye bilgi sağladığını böylece sanatın yararlı bir uğraş olduğunu savunmuştur, Rönesans döneminde ise sanatın öğretici olması gerektiğini savunlar olmuştur. Sir Philip Sidney edebiyatın felsefe ve tarihin eksik kalan kısımlarını tamamlayarak insanı eğiteceğini savunmuştur (Moran, 2017, s. 36-37).

Edebiyatın işlevi ne olursa olsun okur edebiyat yapıtından doğrudan bir bilgi sağlamasa da kendi payına okuduğu eserden insan tabiatı, toplumsal meseleler, sosyal konular hakkında bilgi edinir. Kimi edebiyatçılar yazarın eserinde insanları tanıtarak toplumsal yarar sağladığını savunur. Tolstoy gibi bazı yazarlarsa edebî eserin kişide iyi duygular uyandırarak insanı eğittiğini savunur (Moran, 2017, s. 129-130).

Kavcar (2017, s. 1-5), edebiyatçının eğitime üç türde yardımda bulunabileceğini savunur: Öğretmenlik yaparak, kuram oluşturarak, yapıtlarıyla telkin ederek. Birinci yol olan öğretmenliği seçen pek çok edip vardır. Kuram oluşturmayı tercih edenler de olduğu gibi ikinci yolla kendi dünya görüşleri neticesinde oluşturmaya çalıştıkları insan tipini edebî eserler aracılığıyla tanıtmayı seçen yazarlar da vardır. Ayrıca edebî eser oluşturulduğu çağın eğitim değerlerini, eğitim sorunlarını yansıtması açısından da önemli bir kaynaktır.

Edebî metin bireyin bilinçlendirilmesinde kullanılan araçların en etkili olanlarından. Yazınsal yönden güçlü eserler okuru sarar, kendini okutur. Edebî eserin bu yönünden faydalanmak gerekir. Bireyin eğitiminde edebî metinden faydalanılmalıdır. Özellikle sosyal, toplumsal değerlerin öğretiminde edebî metnin etkisi büyüktür. Edebiyatın işlevlerinden biri de bireyi eğitmek ve geliştirmektir (Kavcar, 2017, s. 1-5).

Edebî eser yazarının gayesi ne olursa olsun bir şekilde topluma hizmet ettiği anlaşılmaktadır. Pek çok alanda edebî metinlerden faydalanılmaktadır. Özellikle sosyoloji, psikoloji, eğitim gibi sosyal alanlarda pek çok kuramcı, araştırmacı edebî metinlerden yararlanmışlardır. Bu alanlarda edebî metin belge niteliği taşımaktadır (Kavcar, 2017, s. 1-5).

Sonuç itibariyle edebî eserler pek çok disipline kaynak oluşturduğu gibi bireyin insanı, toplumu tanımaya yardımcı olması dolayısıyla ve çeşitli yönlerden eğitimine katkı sağlaması açısından önem arz etmektedir.

2.2. Füzûzan'ın Hayatı ve Eserleri

Füzûzan¹ 29 Ekim 1935'te İstanbul'da dünyaya gelir. Babası, Makedonya göçmeni bir ailenin oğludur, annesi ise İstanbullu varlıklı bir ailenin kızıdır. Babası Füzûzan çok küçükken vefat eder. Ekonomik sıkıntılar nedeniyle eğitim hayatına ilkokuldan sonra devam edemez. Tiyatro ve müzikle ilgilenmeye çalışsa da bu uğraşlarını da yine ekonomik koşullar sebebiyle yarıda bırakmak zorunda kalır.

Füzûzan'ın ilk öyküsü 1956 yılında Füzûzan Yerdelen imzasıyla *Seçilmiş Hikâyeler*'de yayımlanır (Akatlı, 1998, s. 66). Daha sonra *Türk Dili* ve *Pazar Postası* dergilerinde de öyküleri yayımlanır (Binyazar'dan aktaran Şüyün, 2020, s. 206-211) Ancak Füzûzan, ilk öykülerini sahiplenmez. Faruk Şüyün ile yaptığı bir söyleşide ilk öykülerini 1960'ların ortasında yayımladığını söyler (Şüyün, 2020). Füzûzan'ın asıl sahiplendiği ve kitaplaştırdığı öyküleri 1960'larda *Papirüs* ve *Yeni Dergi*'de yayımlanır. Bu öykülerde Füzûzan imzasını kullanır. Bu dergilerde yayımlanan öyküler eleştirmenlerce de dikkat çeker ancak Füzûzan'ın edebiyat çevrelerinde adını asıl duyuran, 1971'de yayımlanan, 1972 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı alan ilk öykü kitabı, *Parasız Yatılı*'dir. *Parasız Yatılı*'nin ardından peş peşe iki öykü kitabı daha yayımlar Füzûzan: *Kuşatma* (1972) ve *Benim Sinemalarım* (1973). Ve böylece Füzûzan Akatlı'nın nitelendirmesiyle "Füzûzan Çıkartması"ni yapar (Akatlı, 1998, s.66). 1974 yılına gelindiğinde ise 12 Mart'ı anlattığı ilk romanı *Kırk Yedi'li* yayımlanır. Bu romanla 1975 TDK Roman Ödülü'nü kazanır.

1958 yılında karikatürist Turhan Selçuk ile evlenen Füzûzan'ın bu evlilikten Hikmet Aslı Selçuk isimli kızı dünyaya gelir (Lekesiz, 2017, s. 87). Füzûzan'ın eserlerinde soy ismini

¹ Füzûzan'ın hayatı ile ilgili bilgiler, "Füzûzan Diye Bir Öykü" kitabından ve Ömer Lekesiz'in "Türk Edebiyatında Öykü-4" adlı eserinden faydalanılarak oluşturulmuştur.

kullanmamasının nedeni de bu evlilikle aldığı soy ismin kendisine yarar sağlamasını istememesidir.

“Benim bu soyadı kullanmama nedenimin temelinde şu gerçek vardır: Ben, yıllar çok ünlü bir soyadı taşıyordum. Çok ünlü, çok saygıdeğer iki adamın kendi akıllarıyla, emekleriyle ve yetenekleriyle ünlendirdiği saygıdeğer bir soyadıydı. Ben, o ünlenmiş soyadının bana sağlama ihtimali olan kolaylıklarına hiç yanaşmak istemedim. Yoksa o soyadı, benim hâlâ onurla andığım bir soyadıdır. Bütün Türkiye'nin şimdi de en azından, akli başında olan insanların sevdiği, saydığı bir soyadıdır. Benim kullanmama nedenim eksiksiz tam budur. Ben, yazarlığımın sınanmasını öyle bir şekilde tek başıma yapıp bu büyük addan yararlanmamalıydım.” (Füruzan'dan aktaran Şüyün, 2020, s. 50).

1974 yılında Füruzan'a Deustsch Akademischer Austaschdienst'den bir yıllık “sanatçılar çağrısı” gelir. Bu çağrıyla beraber 1975'te Almanya'ya giden Füruzan burada Almanya'ya işçi olarak giden göçmenlerle röportajlar yapar, Alman yazarlar ile görüşmeler gerçekleştirir. Buradaki çalışmalarını *Yeni Konuklar* (1977), *Ev Sahipleri* (1981) isimleri ile kitaplaştırır. Ayrıca burada edindiği bilgiler ışığında *Die Kinder der Türkei* (Türkiye Çocukları, 1979) isimli çocuk kitabını ve *Berlin'in Nar Çiçeği* (1988) romanını kaleme alır. 1982'de *Gecenin Öteki Yüzü* ve 1999'da *Sevda Dolu Bir Yaz* isimli öykü kitaplarını, 1991'de *Lodoslar Kenti* isimli şiir kitabını yayımlar. *Kuşatma*'nın içinde yer alan *Gül Mevsimidir* isimli uzun öyküsü 1985'te Erdal Öz'ün ısrarıyla ayrı bir kitap olarak basılır. Ayrıca, *Sevda Dolu Bir Yaz* (2001), *Kış Gelmeden* (1997) ve *Redife'ye Güzelleme* (1992) öykülerini oyunlaştırır.

Ömer Kavur'la birlikte senaryolaştırdığı *Ah Güzel İstanbul* öyküsü 1981 yılında sinema filmi olarak çekilir ve 18. Antalya Altın Portakal Film Festivali'nde en iyi ikinci film seçilir. Okan Uysaler ile birlikte senaryolaştırdığı *Gecenin Öteki Yüzü* öyküsü 1986-1987 yıllarında TRT'de dizi olarak yayımlanır. Aynı isimli öyküsünden senaryolaştırarak filme çektiği *Benim Sinemalarım* ise 1990'da Cannes Film Festivali'nde Eleştirmenlerin Yedi Günü ve Altın Kamera dallarında 158 film arasından seçilerek gösterime girer; 1991'de Uluslararası İran Fecr Film Festivali'nde en iyi ilk film jüri özel ödülünü kazanır ve Tokyo Uluslararası Film Festivali'nde “En İyi On Asya Film” arasında yer alır (Şüyün, 2020).

1993'te Sabah gazetesinden Füruzan'a Balkanlar'da röportajlar yapması için teklif gelir. Füruzan savaşın ortasındaki Makedonya, Bosna Hersek, Hırvatistan, Bulgaristan ve

Yunanistan'a giderek buradaki yerel halkla röportajlar yapar. Füzuzan buradaki izlenimlerini, notlarını, yaptığı röportajları önce “*İşte Bizim Rumeli*” (1994) daha sonra ise “*Balkan Yolcusu*” (1996) ismiyle kitaplaştırır (Lekesiz, 2017, s. 87). Füzuzan 2012-2016 yılları arasında yayımlanan *Dünyanın Öyküsü* isimli dergide yayın danışmanlığı yapar.

Füzuzan'ın eserleri Almanca, İngilizce, Fransızca, İspanyolca, Farsça, İtalyanca, Japonca, Rusça, Bulgarca, Boşnakça'ya çevrildi. Öyküleri Almanya'da, öykü antolojilerinde yer aldı (Füzuzan, 2019).

Füzuzan'ın ödülleri

“1972 Sait Faik Hikâye Armağanı (*Parasız Yatılı*)

1975 TDK Roman Ödülü (*Kırk Yedi'liler*)

2006 10. Ankara Öykü Günleri Onur Ödülü

2007 Dil Derneği- Dil Bayramı 75.Yıl Onur Ödülü

2007 Antalya Öykü Günleri Onur Ödülü

2008 7. İzmir Öykü Günleri Onur Ödülü

2008 TÜYAP İstanbul Kitap Fuarı Onur Yazarı

2009 Dil Derneği Türk Diline Emek Ödülü” (Füzuzan, 2019, Giriş Sayfa numarası?).

2.2.1. Füzuzan'ın Eğitim Hayatı

Okuma yazmayı henüz beş yaşındayken kendi kendine öğrenen Füzuzan gördüğü her şeyi okumaya çalışır. Yazar, ilkokul yıllarında sık sık adres değiştirdikçe okul da değiştirir. Annesinin koruma içgüdüsünden olsa gerek, okullar birbirine yakın ve aynı semtte olmasına rağmen okul değişiklikleri yapar. Füzuzan'ın öğrenim gördüğü okulların bazıları şöyle: Özdemiroğlu İlkokulu, Gazi İlkokulu şimdiki adıyla Gazi Mustafa Kemal Paşa İlkokulu, Cezayirli Gazi Hasanpaşa İlkokulu, Ahmet Emin Yalman İlkokulu, Yalova Demir Köyü İlkokulu. Ne yazık ki Füzuzan maddi yetersizlikler sebebiyle ilkokuldan sonra okumaya devam edemez. Parasız yatılı sınavlarına girse de kefil gösteremediği için bu okula gidemez.

Ancak okuma aşkı okulla sınırlı kalmaz. Füzuran ne bulduysa okur (Lekesiz, 2017, s.87, Şüyün, 2020).

Füzuran'ın eğitim hayatı kısa sürse de öğretmenlerinin ona ve yazarlığına katkıları olmuştur. Yazar, bir öğretmeniyle olan anısını şöyle anlatıyor:

“Ben, ilkokuldayken sınıfa bir yazı ödevi verildi. Evinizdeki kış yazınız, diye. Dördüncü sınıftayım. Oturdum, kış anlattım ben. Gece çini sobalar yanıyor, şu oluyor, bu oluyor falan. Sokaktan hem şıracı hem bozacı hem kestaneci hem şu hem bu, tümü peş peşe kış satıcıları geçiyor. Öğretmen beğendi ödevimi. Bana ‘Kalk’ dedi. Kalktım. ‘Güzel bir yazı olmuş bu. Fakat biraz fazlalıklar var bu kadar satıcı sözleşmiş gibi arka arkaya... Niye böyle? Resmi geçit mi kızım? Bu bölümü olmamış. Bir ikisi ile yetinseydin daha iyi olurdu. Bir de kışın sizin eviniz böyle midir?’ dedi. Yok öğretmenim, değil dedim. ‘Hımm eh, zararı yok. Satıcılar da kalabilir çünkü evdeki sobanın sıcaklığını, halıların renklerini çok iyi yazmışsın’ dedi.

İlk ve son edebiyat dersim buydu. Çok satıcı geçirmekle olmuyordu. Bunu anlamıştım. Değişik anlayışta bir öğretmendi. Sonra, ödevim okuldaki panoya kondu. Koridorlarda vardır ya, başarılı yazı örneği asılır. Ben pek şişinmişim o günlerde. Her ders arasında koridordan gerekli gereksiz geçip kendi yazıma yan gözle bakıyordum, hımm hala orada duruyor, diye. Çocukları bu yaklaşımlarla gönüllendirmek gerek. Aramızdaki kimi edebiyatçı arkadaşlarımız çok iyi edebiyat öğretmenlerini anlatıyor. Selim İleri o günlerini sevgiyle, saygıyla anar hep: Rauf Mutluay, Tahir Alangu, Vedat Günyol ve diğerleri... Selim İleri'nin bu vefalı anısları beni etkiler daima. Umarım şimdiki çocuklar da Selim İleri'ninkiler gibi öğretmenlere sahip olurlar. İlkokuldaki öğretmenimin eleştirisi sanırım benim için yapılmış ilk sağlam eleştiridir. Anımsadığım da gülümserim.” (Füzuran'dan aktaran Şüyün, 2020, s. 133)

Okula devam edemeyen Füzuran kendine başka eğitim alanları bulmaya çalışır. Önce konservatuarın ses bölümüne girer fakat maddi imkânsızlıklar nedeniyle buraya da devam edemez. Daha sonra tiyatro bölümünün seçmelerine katılır ancak bu girişimi de maddi imkânsızlıklar nedeniyle sekteye uğrar. Nedim Oytam Korosu'na başvurur. Koroya alınır ama bu macera da diğerleri gibi kısa ömürlü olur. Füzuran'ın çocukluktan itibaren sanata yatkınlığı ve merakı vardır. Uzun süre resim yapar, pek çok sanat alanında eğitim almaya çalışır ama hiçbirini tamamlayamaz. O da okumaya başlar. Bu okumalar onun kendini geliştirmesine ve yazın hayatına önemli katkılar yapar (Şüyün, 2020).

Füruzan ilk öğretmeni olarak annesini görür, ikinci öğretmeni İstanbul, üçüncü öğretmeni ise bütün büyük yazarlardır.

“1960'ların ortasında yazmaya karar verdiğimde, -bunu bir iki konuşmada da önceleri söylemişim- bütün bu insanı onurlandıran bilginlerini açtığı ışıklardan yol aldım. İyi ki çok okudum. Okumayı sevdim diye çocuklar gibi arı, duru sevinirim. Çünkü saymışım, benim öğretmenlerimin birincisi annem, ikincisi İstanbul ve üçüncüsü bütün büyük yazarlar, düşünürler oldu. O yazarlar, ellerinde kalemleriyle ben bir hata yaptığımda masanın diğer başında hep otururlar. Ve derler ki yok bu cümle olmadı, olmadı, yapamadın. Yeniden başla... Çünkü sanatların, yazın dünyasının ölçütleri daima onlardır benim için.” (Füruzan'dan aktaran Şüyün, 2020, s. 40)

İstanbul'da geçirdiği özgür çocukluğu, yaptığı gözlemler, onun anlatıcılığını besler:

“Sanki İstanbul kendi içinde kendine belli bir incelikli dikkat gösteriyordu. Böylesi bir açıdan bakıldığında ben çocukların, gençlerin özgür bir ortamda büyümesinin kesinlikle gerekliliğine inanıyorum. Böylece çok soru sormalarına, o soruların karşılıklarını aramalarına neden olduğunu düşünüyorum bu ortamların. Ben, Türkiye Cumhuriyeti'nin bir yurttaşı olarak, özgür bir birey olarak yetiştim diyebilirim. Nedenleri ne olursa olsun yetişme koşullarım beni de kısıtlamadı ya da kısıtlayamadı. Yetişme yıllarında bilgilerimin çeşitliliği de özgürlüğümü besledi” (Füruzan'dan aktaran Şüyün, 2020, s. 138).

Füruzan *Parasız Yatılı*'yla Sait Faik Hikâye Armağanı'nı kazanınca adı edebiyat çevrelerince iyice duyulur. Kitabı da yabancı dillere çevrilmeye başlar. Bu sırada 1972 yılında Füruzan'a Kuzey Amerika'dan, Iowa Üniversitesi'nden bir yıllık burs ile bir kültür daveti gelir ancak Füruzan bu davete gitmez 1974'te Berlin'den bir sanatçılar çağrısı alan yazar, 1975-1976 yılları arasında Almanya'nın verdiği bursla burada kalır. Daha sonra Füruzan'a, Berlin'den sık sık çağrılar ve davetler gelir. Yazar, bazı davetlere gidemese de 1980'e kadar Berlin'e gidip gelmeyi sürdürür. 1980'de ise 80 darbesinin patlak vermesiyle Füruzan Almanya'da daha fazla kalmak istemez ve Türkiye'ye döner. Berlin'de geçirdiği yılların, orada yaşadıklarının da Füruzan'ın gelişimine ve yazarlığına önemli katkıları olmuştur.

Füruzan 1960'lar sonu ile 1970'ler başındaki arkadaş ortamını “yüksek eğitimini sürdürmek” olarak tanımlar:

“O yıllarımı yüksek eğitimini sürdürmekte olan bir öğrenciymişim gibi anımsıyorum. (...) Ben hangi dünyanın içinde olmayı seçtimse o dünyanın vicdanlı, yurtsever, sağlam kişileri oldu çevremde. Bu insanlar, bu ülkenin yoksul ve paylaşımın dışına itilmiş, görmezden gelinen insanları için gerçekten hem sorumluluk hem acı hem merhamet duyuyorlardı. Temel ilkelere siyasi tartışmalar olsa da metot tartışmaları olsa da ana temel sürekli buydu. Çocuklara fırsat eşitliği, paylaşımında eşitlik, her bireyin yeteneği doğrultusunda ilerlemesi konuşulur, tartışılırdı.” (Füruzan’dan aktaran Şüyün, 2020, s. 279-280)

Füruzan yüksek öğrenim görememiş, örgün eğitimden yeterince faydalanamamış olsa da sürekli okuyarak, araştırarak her yönüyle kendini geliştirmeye çalışmış, bulunduğu her ortamdan, okuduğu her kitaptan kendine bir şeyler katmayı başarmıştır. Öğrencilik hayatı kısa sürse de o hayatı boyunca öğrenmeye açık olmuştur.

2.3. Füruzan’ın Öykücülüğü

Türk edebiyatında önemli bir yere sahip olan Füruzan yazın hayatına başladığı günden bu yana roman, tiyatro, deneme, şiir gibi türlerde eser vermiş olsa da öykücü kimliği daha ön plandadır. Yazın hayatına öykü yazarak başlar. Füruzan “Öykü öldü mü?” diye sorgulanan bir dönemde öyküye yeni bir soluk getirir. Öykü yazmaya başlamasında ise sinema tutkusu etkili olur. Film anlatma tutkusu, gözlem gücü, detayları fark edebilme kabiliyeti Cemal Süreya’nın da teşvikiyle Füruzan’ın edebiyat dünyasına girmesini sağlar. *Papirüs* ve *Yeni Dergi*’de yayınlanan ilk öykülerinden bu yana öyküleri hâlâ okuyucunun ilgisini cezbetmektedir. “Füruzan; Sait Faik, Sabahattin Ali ve Orhan Kemal’den sonra dönemini en çok etkileyen ve en çok üstünde durulan öykü yazarı olmuştur. (...) Füruzan’ın öyküleri artık çağdaş Türk edebiyatının klasikleri arasındadır.” (Gümüş, 2012, s. 71-76).

Öykülerinde kız çocuklarını, dul kadınları, göçmenleri anlatırken kadının toplumda algılanış biçimini, anne-kız ilişkilerini de ustalıkla yansıtır. Öykülerde anlatılan duyguların evrenselliği Füruzan’ın yapıtlarını klasikleştirmekte ve bugün hâlâ okunmasını sağlamaktadır. Refik Algan, Füruzan’ı kişisel evrensele taşıyan bir yazar olarak nitelendirirken Füruzan adının edebiyatımızda bir marka hâline geldiğini söyler (Algan’dan aktaran Şüyün, 2020, s. 260). Selçuk Erez ise Füruzan’ın yapıtlarının okunurluğunu sürdürmesinde öykülerinde yaşamdan kesitler sunmasına ve yazın dilini görüntüler, kokular, sesler ve şiirsel anlatılarla zenginleştirmesine bağlar (Erez’den aktaran Şüyün, 2020, s. 260-266). Adnan Binyazar, her ne kadar çeşitli türlerde eser vermiş olsa da Füruzan’ı Füruzan yapanın öykülerindeki dil incelikleri ve duyguları aktarmadaki başarısı olduğunu dile getirir (Binyazar’dan aktaran

Şüyün, 2020, s. 206-211). İnce (2022, s. 5-10), Füzuzan yalnız usta yazarların başarabildiğini yapar; öyküyü acemice uzatıp sündürmez kendi oluşumuna demine bırakır. Füzuzan artık yazmasa bile yazmış oldukları onu Türk edebiyatında kalıcı ve önemli bir noktaya getirmiştir.

Füzuzan'ın ilk öykü kitabını yayımladığı 1971 yılından itibaren birçok eleştirmen, araştırmacı onun yazın dilindeki sinematografik öğelere, ayrıntıları yerli yerinde kullanmasına dikkat çekmiştir. Füzuzan öykücülüğünün en belirgin özelliği okurda öyküyü okumuş değil adeta izlemiş izlenimini yaratmasıdır. Fethi Naci, Füzuzan için *Su Ustası Miraç* öyküsünü anımsayarak “Ayrıntı Ustası Füzuzan” der (Naci, 1973, aktaran Şüyün, 2020, s. 67-76). Bu ayrıntılar Füzuzan'ın sinematografik anlatımının en önemli unsurlarıdır. Füzuzan'ın ayrıntıları sinemadaki yakın çekim planlar gibidir. Mehmet H. Doğan da Füzuzan'ın öykülerindeki duygu yoğunluğunun sebebini bu anlatım biçimine bağlar (Doğan, 1972, aktaran Şüyün, 2020, s. 79-83). Gümüş (2012, s. 63-76), uzun bir öyküde en önemli unsurun ayrıntılar olduğunu belirtirken, ayrıntıların Füzuzan öykücülüğünün ayırt edici yanı olduğunu ve öykünün okur tarafından devam ettirilmesinde önemli olduğunu vurgular. Kaplan (2003, s. 317-319) Füzuzan'ın kullandığı ayrıntılarının ana fikre bağlanmasının öyküye bütünlük kattığını belirtir. Füzuzan nesnelere duyular arasında bağıntı kurar.

Sinematografik öğelerin yanında Füzuzan'ın öykülerinde önemli bir yere sahip olan bir başka öğe de “koku”dur. Birsen Ferahlı, Füzuzan'ın öykü dünyasında kokuların üstlendiği işlev ile Patrick Süskind'in *Koku* romanı arasında bir benzerlik kurarak öykülerdeki bu ayrıntıların kurmaca anlatıyı adeta bir yaşantıya dönüştürdüğünden bahseder (aktaran Şüyün, 2020, s. 299-304). Şahin (2021, s. 45-52), Füzuzan'ın öykülerinde koku, ayrıntılarla birlikte durumların okura daha net yansıtılması için kullanılır. Füzuzan öykülerinde kokuyu kullanımını şöyle açıklıyor:

“Mekânlarla zamanlar dediğimde her ikisi de kendine özgü kokular, ışıklar taşırlar... Bunu çok kişi de ayırmasan sanırım. Bir eve girdiğinizde o evin kendine özgü bir kokusu vardır. Kimi ağırdır, iticidir, kimi uçucu bir kokudur bu. İnsanların da kendine has bir kokusu olduğu söylenir ve vardır da. Şimdi bunlar giderek oluşur. Çoğunluk uzun sürede... Tamam ben bunu yazabilirim konu beni etkilemiştir, davranışlarım da neredeyse hoş bir komediyi andırır. (...)

Bu kokuların, edebiyatımızdaki yeri hiç özenerek yapılmış bir şey değildi. Kokulardan bahsedeceğim diye yazmıyorum. Böyle bir yanı yok işin. Edebiyatımdaki çalışma sürecimde,

en önem verdiğim kurgulanma sürecinin tamamlanması kafamda geliyor. Bu gelişmeyle iç algılamalar sürecim başlıyor. O adımlarla birlikte daha belirginleşiyor bu kokular. (...) Kötü kokular da var yazdıklarım da. (...) Çünkü onları tanımlayıp ayırıştırmak, yaşadığımız zamanı, günü, durumu da betimlemek oluyor. (...) Her yitip giden koku benim dünyamı da renksizleştirip yoksullaştırıyor. Ben, belki de o geçmiş kokulara sahip çıkarak edebiyatımı da kurtarmaya uğraşıyorum.” (Füruzan’dan aktaran Şüyün, 2020, s. 340-344).

Füruzan öykülerinde okuyucuya öğüt vermez, öykü kişilerinin yargılamaz ya da onları savunmaz. Anlattığı insanların acılarını, yaşamlarının zorluklarını okuyucuya bütün çıplaklığıyla göstermeye çalışır. İleri (1975, s. 2-29), Füruzan’ın bireyi de toplumu da suçlamadan onmaz acılar içindeki insanları anlattığını belirtir. *Benim Sinemalarım*’da olduğu gibi okuyucunun öykü kişisiyle empati kurmasını, onların anlamaya çalışmasını sağladığı da olur. “Küçük insanlar” diye tanımlanan sıradan insanların, sıradan hayatlarını anlatırken bu kişileri toplumcu-gerçekçi bakış açısıyla sömürülen-ezilen, tipolojisine indirgeyerek anlatmaz. Onun anlattığı ezilen, köylü, işçi, yoksul, göçmen hepsi bireysellikleri ile iç dünyaları ile okuyucunun karşısına çıkar. Bu kişilerin ezilmişlikleri, yoksullukları onların duygu durumları, içsel bunalımları üzerinden anlatılır (Ferahlı’dan aktaran Şüyün, 2020, s. 299-304). Ezeni de ezileni de kendi şartları, bakış açılarıyla okura sunmaya çalışır, kimseyi suçlamaz, yargılamaz. Doğan Hızlan (Hızlan’dan aktaran Şüyün, 2020, s. 346-347), Füruzan’ın kahramanlarını hayatın içinden, her yerde karşılaştığımız ama o yazıncaya kadar acılarını, gerçeklerini görmediğimiz, toplumsal konumlarını algılayamadığımız kişiler olarak tanımlar. Füruzan 1971 yılında Ece Ayhan’la yaptığı bir konuşmada öykü kişileriyle ilgili şu açıklamayı yapar:

“Aydınlarımız halkımızı, konuyu, özgürlüğü alamamış olmakla yüzyıllardır suçlamışlardır. Bir kez bile anlatamamış olmanın ayıbını, nedenini yüklenmemiş aydınların yürek ve akıl ferahlığının altını çizmek gerekmiyor mu? Konunun köklerini araştırmadan yargılama yeteneğini ellerinde tutan egemen kültürün sahipleri beyliklerini sürdürmenin telaşı içindeler.

Benim hikâyelerimdeki değindiğim haslık, insanımızın en yaratıcı yanıdır. Bana aktarılmış ve benim hikâyelerimi geçmiş olduğunu söylediğin halk gerçekten uzağa hiç düşmez. Çünkü maddi şeylerle, yaşam koşullarıyla, zorluklarla burun buruna bırakılmıştır. Abartıp anlattıkları masallarda efsanelerde bile gerçek, sağlam durur... Gerçek güzellikler el eledir yaşamada. Yaşamaksa hiç taklit edilemez has bir şeydir. Hayatın onurlu, canlı savaşının bu ezilenleri, hastalıklarıyla güçlenirler. Üstelik yaratma güçleri yozlaşmayı engeller. Ben bu

haslığı tam aktardığım kanısında değilim belki bir bölüğünü.” (Ayhan, 1971, aktaran Şüyün, 2020, s. 55-56). Füzûzan zamanın gerçeklerini, meselelerini o dönemde yaşayan insanların gözünden anlatır. Füzûzan yaşanılan döneme tanıklık ederken olayları anlatmayı seçmez, toplumsal dönüşümlerin bireydeki yansımalarını inceler. Toplum gerçeklerini estetize ederek okura sunar. Onun öykülerinde, insan belirli bir yönüyle değil bütün olarak ele alınır. Bu nedenle insanı geçmişleriyle birlikte anlatır. Sık sık geri dönüşler, bilinç akışları, zamanda sıçramalarla öykü kişilerinin geçmişlerine dönülür (Gürdamur, 2018, s. 554-558). Kaplan (2003, s. 317-319), Füzûzan’ın çağrışımlar yoluyla zamanda yaptığı sıçramaların hikâyeyi yoğunlaştırdığını; yoğun, karmaşık anlatımının hikâyeyi zaman, mekân açısından genişlettiğini ifade eder.

Füzûzan’ın öykülerinde kadın kahramanların ve onların sorunlarının önemli bir yeri vardır. Tosun (2006, s. 81-85), Füzûzan’ın kadın sorunlarını kadın duyarlılığıyla ele alırken kadını yüceltmek ya da erkeği yermek gibi bir amaç gütmeyen bu sorunları objektif bir açıdan anlatmaya çalıştığını belirtir. Gürdamur (2018, s. 554-558), Füzûzan’ın kadın sorunlarına ağırlık vermesine karşın kaleminin cinsiyetsiz olduğunu dile getirir.

Füzûzan, geçmişi duygulara yoğunlaşarak anlatır. Bunu yaparken ucuz melodramlara kaçmaz, çoğunlukla acıklı olan öykülerindeki duyguyu estetik bir incelikle okura sunar. Bu duygu yoğunlukları öykünün atmosferine nüfuz etmiştir. Füzûzan öykücülüğünün en başarılı yönü duyguları abartmadan okuyucuya aktarmasıdır (Tosun, 2006, s. 81-85).

Füzûzan, okuru olay örgüsüyle şaşırtmaya çalışmaz. Günlük hayattaki sıradan olayları anlatırken durumlara ve durumun kişiler üzerindeki etkisine yoğunlaşır. Füzûzan bu anlatım şeklini Erdal Öz ile yaptığı konuşmada “Ancak sanat, olaydan çok, olayın etkileyip değiştirdiği insanı gösterebilir” (Füzûzan, 2018c, s. 84) şeklinde açıklar. Füzûzan, odağına aldığı meseleleri daha net anlatmak için çatışmadan yararlanır. Genç kızların aileleriyle, toplumla olan çatışması, hizmetçilerin patronlarıyla olan çatışması farkındalık yaratmak içindir (Gürdamur, 2018, s. 554-558).

Füzûzan’ın öykülerinde mekân tarihle eşyalarla iç içe ele alınır. Şen (2006, s. 447-467), mekânın farklı işlenmesinin öykü kişilerinin psikolojik durumlarını yansıtmak için kullanıldığı dile getirir. Mekânlar kişilerin psikolojileri üzerine yoğunlaşmak için tercih edilir. Yazar eşyalarla mekânı zenginleştirir. *Bir Evin Dıştan Görünüşü* öyküsünde doğrudan doğruya mekân konu edilir. Füzûzan, öykülerinde mekânın önemini şöyle açıklar:

“Düşündüğüm konunun bendeki birinci kuralı mekânı, tarihini yaratmak; mekânın eşyalarla ilgisine, çevresiyle bağlantısına, mevsimine... Mevsimi düşünmek çok önemlidir, kişinin alışkanlıklarını... Bunların çoğu belki yazdıklarım da görünmez. Ama kesin tanımam lazım. Nasıldır, nasıl bir alışkanlığı vardır? Neyi tekrarlar? Onu ben tanımak istiyorum. Tanımaya çalışıyorum. Mekânlarla zamanlar dediğimde her ikisi de kendine özgü kokular, ışıklar taşırlar...” (Füruzan’dan aktaran Şüyün, 2020, s. 340)

Mekândaki ayrıntılar öykü kişilerinin iç dünyasını, sosyal sınıfını yansıttasının yanı sıra toplumsal değişimi de yansıtmak için kullanılır. *Gül Mevsimidir* ve *Haraç* öykülerinde mekândaki değişim/dönüşüm toplumsal değişimi de yansıtır. Şaşalı konaklardan apartmanlara geçen küçük burjuva ailelerinin durumu, Osmanlı’dan Cumhuriyet’e geçişin etkisi mekân üzerinden gösterilir. Füruzan’ın öykülerinde öğretmenim dediği İstanbul’un önemli bir yeri vardır. Öykü kişileri ya İstanbulludur ya da bir şekilde İstanbul’la bir bağlantıları olmuştur. Öykü İstanbul’da başlamasa bile İstanbul’da devam eder.

Füruzan’ın kahramanları, anlatıcıları çoğunlukla çocuklardır. Yazar, kahraman çocuk olmasa bile onu geçmişe döndürerek anlatımını çocuk bakış açısıyla yapar. Füruzan çocukların dünyaya herhangi bir ideolojiden, belirli pencerelerden bakmayan gözünden öykülerinde sıklıkla yararlanır. Kahraman anlatıcı tekniği ve iç monologlar öyküyü anlatıcının gözünden görmemize olanak sağlar. Füruzan genel evde çalışan bir kadını, yoksul bir çocuğu, besleme bir kızı ya da bir ağa karısını kimi anlatırsa anlatsın öyküsü onun dilinden, onun gözünden okura sunar. Bu da öykülerde Tahsin Yücel’in söz ettiği “derin insan gerçekliğinin” okura geçmesini sağlar (Yücel’den aktaran, Şüyün, 2020, s. 62-63).

Son olarak Füruzan öykücülüğünü onun anlatımıyla bitirelim:

“Öykülerimde yaşadığım dönemin tanıklığını yapmak çabasındayım. Bu tanıklık birikimimle, dünya görüşümle, insana yaklaşımımle kuruluyor. Türk yazarının benzersiz kaynakları var. Geçiş döneminin uç kişileriyle, durağanlığın yosununa belenmiş sözde yaşayanlarla, umudun savaşını onurla elden ele geçirenlerle, çağını kaçıranlarla, caymaz öncülerle, emeğiyle dünyanın gerçeğini arasız değiştirenlerle, katman katman açılıyor evren önümüzde. Uzun bir tarihi olan, sarsıntılarla, arayışlarla değişen böylesine özgün bir ülkenin yazarı olmak, olabilmek kıvanmaya yeter sanıyordum. Öykülerimdeki halktan kişiler çıkışlarını kimi zaman tekil yollardan da arasalar, içlerinde toplu eylemin tohumunu

taşımaktadırlar. Bunu yazdıklarımla okura iletmek isterim. Sessizmiş sanısını veren çoğunluğun gücünü, acısını, sevgisini, ağırbaşlı şiirini anlatmaktır amaçladığım.

Değişik çağlardan günümüze değin sanatlar süregelen bir arayışın içinde. Acıyı, direnci, sevgiyi, bu duyguları aklıyla bilemeyip kuşaktan kuşağa ileten gerçek insanı geliştirip savunma çabasındadır benim inandığım sanat yapıtları. Sanatçı suçluyu yargıya çekerken, o suçu besleyen toplum yapısını yıkma işlevini de yüklenmiş oluyor. Yaşamı, o karmaşık örgüyü bir sanatçının yapması gerektiği gibi bin bir giziyle, sevinciyle sergiliyor. Benim salt yazı sanatlarına değil öteki sanatlara da bakışım bu. Sanırım yanıtım yöneltilen iki soruyu da kapsıyor.” (Türk Dili Dergisi, Türk Öykücülüğü Özel Sayısı, Temmuz 1975, s. 133-134).

2.3.1. Füzuzan’ın Öykü Kitapları

Parasız yatılı

Füzuzan’ın 1971’de yayımlanan ilk öykü kitabı *Parasız Yatılı*’dır. Kitapta on iki öykü yer almakta. Bunlar; *Sabah Eskimişliğim*, *Özgürlük Atları*, *Münip Beyin Günlüğü*, *Taşralı*, *Piyano Çalabilmek*, *Nehir*, *Su Ustası Miraç*, *İskele Parklarında*, *Edirne’nin Köprüleri*, *Parasız Yatılı*, *Yaz Geldi*, *Haraç*.

Yazar, bu ilk kitabında ağırlıklı olarak yoksul dul kadınlar ve kız çocuklarını konu edinir. Eğitim ve okul meselesi de bu çocuklar eksenin öykülerde yerini bulur. *Edirne’nin Köprüleri* ise Füzuzan’ın daha sonra da öykülerinde yer verdiği Balkan göçmenleri ile ilgili ilk öyküdür. Birbirinin devamı sayılabilecek olan *Nehir* ve *Su Ustası Miraç*’ta ise yazar, toprak ağalarına yer verir. Kitapta yer alan *Münip Beyin Günlüğü* küçürek öykü sınıfına girecek kadar kısa bir öyküyken *Haraç* bir o kadar uzun bir öyküdür. Füzuzan, *Münip Beyin Günlüğü*’nde Münip Bey’in tek düze hayatını günlüğünden hareketle birkaç sayfada anlatıverirken *Haraç*’ta Servet’in bir roman kadar uzun anlatılabilecek haraca sayılmış, yağmalanmış hayatını otuz beş sayfa boyunca anlatır.

Füzuzan 1972 yılında bu kitapla Sait Faik Hikâye Armağanı’nı kazanır.

Kuşatma

Füzuzan, ilk kitabının yayınlanmasından bir yıl sonra 1972’de ikinci kitabı *Kuşatma*’yı yayınlar. Yazar, ikinci kitabında daha hacimli öykülere yer verir. Kitapta beş öykü yer

almakta. Bunlar; sırasıyla şunlardır: *Tokat Bir Bağ İçinde*, *Kuşatma*, *Ah*, *Güzel İstanbul*, *Kırlangıç Balıkları*, *Redife'ye Güzelleme*.

Füruzan ikinci kitabında kötü yola düşen genç kızlara ve dul kadınlara yer verir. Bunları; *Kuşatma*, *Ah*, *Güzel İstanbul*, *Kırlangıç Balıkları* isimli öykülerinde işler. *Tokat Bir Bağ İçinde* öyküsünde eğitim sistemine yönelik eleştiriler geniş yer tutar. *Redife'ye Güzelleme*'de ise Balkan göçmenleri bir kez daha karşımıza çıkar.

Benim sinemalarım

Füruzan üç yıl art arda üç kitap yayımlar: *Parasız Yatılı*, *Kuşatma*, *Benim Sinemalarım*. Böylece Füsun Akatlı'nın deyimiyile "Füruzan Çıkartması"nı gerçekleştirmiş olur. Yazar, *Benim Sinemalarım*'da ikinci kitabı *Kuşatma*'daki gibi genç kızların kötü yola düşmesini konu edinir. *Benim Sinemalarım*'da doğrudan doğruya bu konuyu işlerken *Kış Gelmeden* ve *Seyyid* öykülerinde bu konuya kısaca temas eder.

Temizlik Kolu öyküsünde öykü kişilerinin *Edirne'nin Köprüleri*'ndeki göçmen aileye benzemesi dikkat çekicidir. Yine bu kitapta yer alan *Günübirlik Ada'da* öyküsünde Balkan göçmenlerini ele alır.

Seyyid ve *Kış Gelmeden* öykülerinde genellikle kız çocuklarını ve dul kadınları merkeze alan Füruzan'ın bu kez erkek çocukları merkeze aldığını görürüz. *Bir Evin Dıştan Görünüşü* isimli öyküde Füruzan'ın, anne-kızı ilişkilerini merkeze aldığı ilk öykülerinden farklı olarak burada daha çok anne-oğul ilişkileri üzerinde durduğu görülmektedir.

Gecenin öteki yüzü

Art arda üç öykü kitabı ve bir roman yayımlayan Füruzan, bir süre dinlendikten sonra 1982'de *Gecenin Öteki Yüzü*'nü yayımlar. Bu kitapta dört öykü yer alır. Bunlar; *Kanı Unutma*, *Çocuk*, *Sokaklarından Gemilerin Geçtiği Bir Kent* ve *Gecenin Öteki Yüzü*'dür.

Füruzan, *Kanı Unutma* öyküsünde sünger avcılığı yapan yoksul köylüleri anlatır. *Çocuk* öyküsünde kötü yola düşmüş bir kadınla oğlunun ilişkisi anlatılır. *Sokaklarından Gemilerin Geçtiği Bir Kent*'te sokak çocukları konu edilir. *Gecenin Öteki Yüzü*'de ise Füruzan, yoksul dul bir kadın ile küçük kızının hayatından bir kesit sunar.

Gül mevsimidir

İlk olarak *Kuşatma*'nın içinde yer alan uzun öykü, 1985'te ayrıca basılır. Bir gün hatta birkaç saat içinde geçen öykünün dar zamanı geriye dönüşlerle genişler, Kurtuluş Savaşı'na

kadar uzanır. İzmirli varlıklı bir ailenin kızı olan Mesaadet Hanım, yaşlılığını oğlu, gelini ve torunlarıyla beraber İstanbul'daki apartmanlarında sürdürmektedir. Mesaadet pazar günleri odasına çekilip Kurtuluş Savaşı'nda şehit düşen ilk aşkı Rüştü Şahin'i anar, onunla geçirdiği günleri düşünür. Yine böyle bir günde Mesaadet'in düşünceleriyle İstanbul'da başlayan öykü Kurtuluş Savaşı yıllarındaki İzmir'e uzanır. Füzûzan, bu öyküde Mesaadet'in kişisel tarihinden yola çıkarak toplumsal tarihi anlatırken bir yandan da aşk konusunu ele alır.

Sevda dolu bir yaz

1999'da yayımlanan kitap Füzûzan'ın yayımlanan son öykü kitabı sıfatını taşımaktadır. Kitap iki ayrı bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde kitaba ismini veren *Sevda Dolu Bir Yaz* öyküsü yer almakta. Bu öyküde öksüz, yetim besleme bir kız konu edilir. İkinci bölüm ise *Şarkılar Kitabı* ismini taşımakta. Bu bölümde *Birinci Yaz Şarkıları* ve *İkinci Yaz Şarkıları* isimli birbirinin devamını oluşturan iki öykü yer almakta. Bu öykülerin baş kişisi ve anlatıcısı Şemsigül Şehrazat Debrecenli isimli küçük kızıdır. Füzûzan, Şehrazat üzerinden özellikle *İkinci Yaz Şarkıları* öyküsünde eğitime yönelik eleştirilerde bulunur.

BÖLÜM 3

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme ile verilerin nasıl toplanıp incelendiği açıklanmıştır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma edebî metinlerdeki eğitim unsurlarını tespit etmeye yönelik olduğunda araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi tekniği kullanılmıştır. “Dokümanlar, nitel araştırmalar için önemli bilgi kaynaklarıdır. Belirli bir zamanda üretilen dokümanlar, araştırma problemi hakkında geniş bir zamana dayalı analiz yapma olanağı sunar. Doküman incelemesi; araştırılan konu ile ilgili bilgi içeren yazılı metinlerin analizini kapsar. Nitel araştırmalarda doküman analizi tek başına bir yöntem olarak ya da öteki yöntemlerle kullanılır” (Yıldırım ve Şimşek, 2021, Bölüm 10, s.189-202).

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini Füzûzan’ın eserleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme ise Füzûzan’ın öyküleridir.

3.3. Veri Toplama Araçları

İlk olarak araştırmanın örneklemini oluşturan Füzûzan’ın öykü kitapları temin edilmiş daha sonra Füzûzan ile ilgili olarak kaleme alınan kitaplar, araştırmalar, tezler, makaleler temin edilip incelenmiştir. Öykülerdeki eğitim unsurlarını daha iyi tespit etmek amacıyla eğitimle ilgili kitap ve makaleler incelenmiştir.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmada Füzûzan’ın *Parasız Yatılı*, *Kuşatma*, *Benim Sinemalarım*, *Gül Mevsimidir*, *Gecenin Öteki Yüzü*, *Sevda Dolu Bir Yaz* isimli öykü kitaplarından yer alan eğitim unsurları doküman incelemesi tekniği ile toplanmıştır. Füzûzan’ın altı öykü kitabında yer alan toplam otuz bir öykü eğitim unsurlarını içermesi yönünden incelenmiş, elde edilen bulgular araştırmacı tarafından yorumlanmıştır. Füzûzan ile ilgili bilgiler ilgili kitap, dergi, makaleler ve yapılan tez çalışmalarından elde edilmiştir. Kitaplara, dergilere satın alınarak kütüphaneden yararlanılarak ya da internet ortamından ulaşılmıştır, tezlere ise YÖK’ün tez merkezinden erişilmiştir.

3.5. Verilerin Çözümlemesi

Öyküler okunup anlaşıldıktan sonra doküman analizi yöntemi ile elde edilen veriler çözümlendirilip eserlerde yer alan eğitim unsurları çeşitli başlıklar altında sınıflandırılmıştır.

BÖLÜM 4

4. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde Füzuran'ın öyküleri içerdikleri eğitim unsurları açısından incelenmiş ve eserlerde bulunan eğitim unsurları tespit edilmiştir. Tespit edilen eğitim unsurları eserlerden örnekler verilerek açıklanmıştır.

4.1. Okul

Füzuran'ın öykülerinde okul çocuk için devletle ilk karşılaşılacak yerdir. Kimi zaman bu karşılaşma küçük çocuklar için ürkütücü olabilmektedir. *İkinci Yaz Şarkıları* öyküsünde Şemsigül Şehrazat Debrecenli, okuma yazmayı okula başlamadan önce öğrendiği için annesi onu okula bir yıl erken yazdırır. Şemsigül'ün okula başlayacak olması ailedeki herkes için sevinç kaynağı olmuştur. Küçük kızın önlüğü imkânsızlıklar içinde olmalarına rağmen özenle hazırlanır.

“Törenselsel bir özenle okul önlüğümü giydiriyorlar. İkisinin de gözbebekleri buğulu, birbirlerine hiç bakmıyorlar.” (Füzuran, 2019, s. 96)

Okulun betimlenişi ve çocukta uyandırdığı izlenim dikkat çekicidir.

“Okulun caddeye köşeleme oturmuş, hemen görülen çarpıcı büyük bir yapısı var. Kurşun rengi dört katı yayımlı bir bahçede yükseliyor. Öğrenci girişi yanda. Arka bahçesi ağaçsız. Ön girişinin bitiş noktaları yarım yuvarlaklarla kesilen oval ana kapısının üstündeki boşlukta yazılı bir alınlık tablası var. Bu kapıya ulanan ikili geniş merdivenleri mermer. Merdivenlerin açıklığındaki düzenli çiçek tarhındaki uzun direkte büyük, al bir bayrak asılı.

...

Okulun arka yüzünün neredeyse pencereler kaplıyor. Dikdörtgen çift kanatlı büyük pencereler dizisinin alt katında orta noktasında büyük bir kapı açılıyor bahçeye. Kapının tümüyle kucakladığı yayımlı mermer sahanlıkta kır saçlı, tıknaz bir kadın elinde bir kağıtla duruyor. Onun oraya ne zaman geldiğini kestiremiyorum.” (Füzuran, 2019, s. 96-97)

Öyküde betimlenen okulun ağaçsız, renksiz, soğuk görüntüsü dikkat çekicidir. Okulun renksizliği, içindeki bitkilere bile işlemiş vaziyettir:

“Bu kurşun rengi girişte sıralanan odaların ortasındaki yüksek kapılı odanın iki yanında büyük saksılarda devetabanları vardı. Onlar da koyu kurşuni rengi dönmüşlerdir.”
(Füruzan, 2019, s. 98)

Ekinci ve Bal (2012, s. 96-105), renklerin öğrenciler üzerinde heyecanlanma, sakinleşme gibi birçok psikolojik ve fizyolojik etkisinin olduğunu vurgular. Öyküde bahsi geçen okulun öğrencide uyandırdığı izlenimler, öğrenciyi harekete geçirme okula karşı olumlu tutum geliştirme ve okulda devamlılığı sağlama açısından yetersiz olduğu görülmektedir.

Okulun ilk günü müdire hanım açılış konuşmasında okulun ilim irfan yuvası, öğrencilerin ikinci evi ve öğretmenlerin de anne babalar olduğunu söyler.

“... Bahçenin dört bir yanını kaplayan inip çıkan uğultu, anında kesiliyor.

Kır saçlı kadın birkaç basamak inerek tam ortada duruyor. Kalabalığı bakışlarıyla kısaca tarıyor, ardından herkese denetleyen ölçülü bir gülümseyiş gönderiyor kalabalığa.

—Günaydın çocuklar, günaydın sayın veliler! diye söze giriyor.

Sesi kalınca, gür, pürüzsüz, sözcükleri tane tane.

—Yeni bir ders yılına daha başlamamızın kıvancıyla hepinizi selamlıyorum. Bakıyorum okula yeni başlayan öğrencilerimizin kiminin gözleri yaşlı. Oysa bu irfan yuvası unutmayınız ki ikinci evinizdir. Öğretmenleriniz de anneleriniz babalarınız olacaktır.”
(Füruzan, 2019, s. 97)

Bu öyküde ilkokula yeni başlayan çocukların okula alışmaları için herhangi bir oryantasyon faaliyeti yürütülmediğini doğrudan derse başlandığını görürüz. Çocuklar teneffüs vaktinde ne yapacaklarını bilemeyip bir yerde kümeleşip kalırlar, müdire hanım okulun hizmetlisinden öğrencileri bahçeye çıkarmasını ister. Bir başka dikkat çeken durumsa öğretmenin öğrencilerle tanışmaması sadece yoklama almasıdır ki bu durum pek olası değildir.

“Çocuklar itişerek bahçeye koşarken okula ilk gelenler şaşkınlıkla aynı yerde bekleyip duruyorlardı.

Önden birçok düğmeyle iliklenmiş ağırmış kırçıl bir önlük giymiş kısa boylu tıknaz bir adam gelerek durmuştu karşımızda. Yeni başlayanların kümelendiği noktayı işaret edip,

—Haydisenize, demişti. Acemiler haydisenize. Nah işte bahçe kapısı. Hele görülmeyecek gibi mi? A bebecikler, haydisenize!” (Füruzan, 2019, s. 102)

Füruzan’ın öykülerinde okul, yoksul çocukların korkusu olarak da karşımıza çıkar. *Parasız Yatılı* öyküsünde çocuk kahraman beden eğitimi derslerinde katılamaz, milli bayramlarda şiir okuyamaz. Çünkü ne beden eğitimi dersinde giyebileceği spor ayakkabısı vardır ne de 23 Nisanlarda giyecek lastik pabucu, soket çorabı. Yoksulluğunun bir göstergesi olarak bayramlarda da önlük giyer.

“Oysa beden eğitimi derslerine o katılmazdı. Onun gibi katılamayanlarla, koridorlarda, hep açık kalmış alt musluklarının sesini dinleyerek, gölgeli ışsız camlardan kışı, kentin yapılarını seyredelerdi.” (Füruzan, 2017, s.103)

Sabah Eskimişliğin’de çocukluğunu hatırlayan anlatıcının, bir sürü ayakkabı almasının sebebi ilkokul yıllarında arkadaşlarının kendisiyle dalga geçmesidir. Yoksul kız kendisiyle dalga geçen arkadaşlarının ona saygı duyduğunu hayal eder.

“Bu kadar ayakkabıyı ne yapacaksın deme, eğri, kalıbı bozulmuş ayakkabılardan nefret ediyorum, evet kırkayağım, kırkayağımda düzgün ayakkabılarla okulun koridorundan geçiyorum.

Öğretmen güneş prizması, diyor. Çocuklar, yuuuuuu, diye bağıryorlar, kıza bak kıza, takunya ile gelmiş yuuuuuu.

Yaaaaaa hava alırsınız siz ben kırkayağım, kırk ayakkabımla, hepsi de yepyeni, gıcır gıcır, koridordan geçiyorum: Turuncu, yedi, on, otuz beş, hepsi de yeni, diyorlar, hem de güneşteki renklerden daha güzel daha göz alıcı, affedersin kardeşim, biz seni yoksul sanmıştık, oysa senin kırk kürkün, kırk güvercinin ve bir Zümrüdüanka kuşun varmış, bize gelsene oynayalım...” (Füruzan, 2017, s. 11)

Öykü kahramanları çağrışımlarla geçmişi hatırladıklarında çocukluk dönemlerine dair okuldaki kötü hatıralarını anımsarlar. Çocukların okula dair olumsuz tutumlarının başlıca sebebi yoksulluklarını hissettiren, onları arka sıralara oturtan, beden eğitimi derslerine almayan, onlara millî bayramlarda görev vermeyen, öğrencilerini kaynaştırmak yerine daha

çok ayırıştırılan öğretmenlerdir. Herkesin eşit şartlarda olması gereken eğitim kurumlarında bu yanlış tutumlar nedeniyle çocuklar okulda yoksulluklarını daha fazla hisseder.

4.1.1. Yabancı Dilde Eğitim Veren Okullar

Yabancı dilde eğitim veren okullarda varlıklı ailelerin çocukları eğitim alır. Yazar, bu okullara eleştirel bir gözle bakar. Hristiyan öğretilerini aşıl原因an rahibelerin genç kızlar üzerinde yaptığı olumsuz etkiler, verilen yüzeysel eğitimlerin toplumun bir kesimi tarafından sınıf üstünlüğü olarak görülmesi, bu okullarda eğitim görenlerin kendi toplumuna ve kültürüne yabancılaşması eleştirilerin odağındadır. *Sabah Eskimişliğin* adlı öyküde kadın anlatıcı varlıklı bir tanıdıkları olan Rüknettin Bey ve karısı özelinde bu okullarda eğitim almış sözde aydın geçinen ama kendi kültürünü ve insanını küçümseyenleri eleştirir.

“Efendim, sosyal çabalarımız olmalı, bu millet tembel, bakın Almanlara nasıl da çalışkan adamlar, vızır vızır keratalar. Son gezimizde di mi canım?

...

Siz hep böyle akıllı görünme çabasındasınız? Ayrıntıların kişisi olmadığınız o denli açık ki, sizin adınıza ben sıkılıyorum çağımızın abartılmış tilciklerini bir kullanmanız var ki...

...

Burayı da amma aydınlatmışlar ha; siz alaturka şarkılardan nefret ediyorsunuz, oysa evlerin, insanların yaşantısına girmiş olanlarını yadsımanıza şaşırıyorum. Hani bir ‘Kadifeden Kesesi’ vardı, sizin insan sevginize de inanasım yok... (Füruzan, 2017, s. 11-12)

Tokat Bir Bağ İçinde öyküsünde bu okullarda eğitim görmüş çağdaşlığı biçime indirgeyen, kendi ülkesine, ülkesinin insanlarına yabancı adeta ülkesinin turisti olan insanlar eleştirilir.

“Yurdumun en bakımlı, en para harcanmış semtlerinde yaşayanlar da bir başka biçim ‘biz veririz’ cilere rastladım.

Üstelik yeteneklerinden ufacık bir kuşkuya düşmüyorlar.

Çağdaş insanın biçimsel görüntüsüne öylesine vurgunlar ki, içeriğindeki sorumluluğu görmeleri olanaksız.

...

Bağdaşmanın çekirdeğini öğrenemediler, öğrenemezler de biliyorum. Ama bunlar her zaman vardı, gene de olacaklar.

... Bir de anlat diyor haspam. Benim kasabamı turistik bir görüntü gibi sereyim istiyor önüne. Kendi yurdunun turisti olmanın kolay duygulanmalarıyla, el çırpmalarıyla bir vitrin seyrine hazırlanıyordu.” (Füruzan, 2018a, s. 44)

Nehir öyküsünde Vali Bey varlıklı İstanbullu bir ailenin kızıyla evlidir. Vali Bey’in karısının aldığı burjuva eğitimi ve bu eğitimin işlevi eleştirilir.

“Karısı okuduğu okulun Fransız rahibelerinden soğuk suyla yıkanmayı, erdemli, utangaç görünmeyi öğrenmişti.

...

Bildiği Fransızcadan nasıl yararlanmıştı karısı. Bir kez bile okurken görmemişti onu. Ailesinin gelenekleri bir yabancı dil bilmeyi zorunlu kılmıştı.

Evlenirken de boylu poslu, iri siyah gözlü varlıklı, güngörmüş bir ailenin kızı olmanın gerektirdiği her şeyle gelmişti ona. Tanıdıkları: ‘Vali beyin karısı Fransızcayı anadili gibi biliyormuş,’ diyorlardı. Oysa Türkçeyi bildiği su götürürdü. Ama o erdemli suskunluğu, ona bulunduğu her çevrede bir üstünlük sağlıyordu.

Bu suskunluğun bir aptallık huzurlu olduğunu bilmek için o çevrenin insanı olmamak gerekirdi. ... ‘Büyük mülki erkan’dan olmanın bir koşuluymdu, kanıtıydı karısı.” (Füruzan, 2017, s. 43)

Tokat Bir Bağ İçinde öyküsünde Anadolu’lu yoksul bir ailenin kızı olan eğitim için İstanbul’a giden ve öğretmen olmaya karar veren Hatice’nin İstanbullu, varlıklı arkadaşının anlatımlarıyla bu okulların eğitim anlayışı ve burjuvanın eğitime bakışı eleştirilir.

“Fransızcamı İstanbul’da öğrenememiştim, biliyorsun. Buradaki okula ilk başladığımda eğitimimi sürdürememiştim. Oysa onca da para dökmüştük. Bilirsin o okulu. Dışına küçük kara çerçeveli ölüm ilanları asılır. Chapelle’den bozma dua yeri vardır. Caddeyle, öteki binalarla arayı kesecek gibidir yapı. İçinde yüksek sesle konuşulmaz. Rahibeler uzun, namuslu eteklerini sürüyerek çatılarının gerektirdiği kutsal havayı çoğalırlar.

Camlar demir parmaklıklarla kaplıdır. İki yüzölçüm ya da incelik diyebiliriz, orada öğrenilmeye başlar, güçlendirilir. Annelerin çoğu oradan mezun olduğundan çocuklar da tanınır. Yöneticiler, bu sürdürülen töre okumasının önemini çoğaltacak en soylu şeyleri denerler. Avludaki güvercinler bile Hristiyanlaşmıştır.” (Füruzan, 2018a, s. 11-12)

Anlatıcıya göre, okulun koyu karanlık havası öğrenciler üzerinde okulda verilen rahibe eğitimi ile ters düşecek etkiler yaratır.

“Güneş, bazen yıl sonlarına doğru, düşüverir avluya. Ama sınıflara girmesi mimari bir üstünlük ve bilinçle engellenmiştir sanki. Grilik, yarım ışıklanma içe dönük cinsel patlamaları getirir. Ders aralarında tek konuşulan şey oğlanlardır. Hem de aklının alamayacağı denli utanmazca. Yatak ılıklığının yorgunluğu tadılmışça konuşulur. Cinselliğin gizleri saptırılır oralarda. Hem eşcinsel paylaşımların hem başka türlü sapıklıkları öğrenişin ilk adımlarıdır. Bu arada başkalarına utangaç ve ince görünmek de pekiştirilir.” (Füruzan, 2018a, s. 12)

Bu okulda başarısız bulunan genç kız ailesi tarafından okumasa da okumuş gibi yaparak dönmesi için Paris’e gönderilir. Çünkü burjuva için önemli olan aldığı eğitim değerlidir, bu eğitimi hangi okullarda aldığı, hangi yabancı dilleri bildiği ya da biliyormuş gibi yaptığıdır. Öykülerde yazarın bu okulları verdikleri eğitim yönünden eleştirdiği görülür. Bu okulların soğukluğuna dair eleştirilerin yapıldığı bir diğer eser *Gecenin Öteki Yüzü*’dür. Buradaki öykü kişinin okula dair hatırladıkları şöyledir:

“Yabancı dille öğretim yapılan bir yer. Ders araları, cumartesi pazar ne yapacağımızı konuşurduk. Sınıf geçişleri değerli takılarla, pahalı armağanlarla ödüllendirilen talebelerdik. Hepimiz kızdık. Boğulurcasına güler, yine aynı kolaylıkla ağlayıverirdik. Hastane gibi bir yerdi.” (Füruzan, 2018b, s.190)

Eğitim yapıları eğitimin altyapısını oluşturmanın yanında, öğrencilerin ve beğenilerinin oluşmasına, sosyo-kültürel ilişkilerinin gelişimine de katkı sağlamaktadır (Güzer ve Özgenel, 2020, s. 1). Bunun yanında okul binalarının öğrencilerin okula devamlılığı sağlama, ders başarılarına katkıda bulunma konularında da bu yapıların nitelikleri önem arz etmektedir. Ancak eğitim yapılarının fiziksel özelliklerinin öğrencilerin motivasyon, başarı ve performanslarına yönelik etkisine önem gösterilmemektedir. (Müezzinoğlu, 2018). Yazar da okulların karanlık, soğuk, kasvetli bir ortam olmasının ve bu ortamların öğrenciler üzerinde bıraktığı olumsuz etkilerin üzerinde durmaktadır.

4.2. Öğretmenler

Öykülerde öğretmenlere eleştirel biz gözle bakıldığı görülmektedir. *İkinci Yaz Şarkıları* öyküsünde Şemsigül Şehrazat Debreçenli, okulun ilk gününde kendisine evde Şahende ismiyle seslenildiğinden öğretmen ismini okuduğunda cevap veremez. Dışarıdaki ağacı görmek için pencere kenarına gider. Öğretmen bu duruma sinirlenerek öğrenciye çıkarır.

“—Ne yapıyorsun sen orada? Adını, soyadını, sınıf numaranı bilmiyor musun? Diyelim ki numaranı daha ezberlemedin. Adına, soyadına ne demeli peki? Onları da bilmiyorsan artık! Acayip...

...

—Ne işin var bakayım pencere içinde senin? Bu hâl görülmemiş bir şey. Ders sırasında sınıfta başı hoş gezilir mi? Söyle bakayım şimdi, derhal söyle. Adını, soyadını duyup niçin buradayım demedin? Niçin?” (Füruzan, 2019, s. 100)

“—Doksan üç Şemsigül Şehrazat Debreçenli, bak bu sensin sanırım. Sana bunca tantanalı adı takan ebeveynin öğretmeyi bilseydi... Nereden çıkıyor bütün bunlar?.. Bu namklar, sanlar...” (Füruzan, 2019, s. 101)

Bu olaydan sonra öğretmen öğrencinin ikinci sıradaki yerini değiştirip en arka sıraya oturtur. Bu ilk azarlanmadan sonra çocuk öğretmenin anlattıklarına duyduğu ilgiyi yitirir.

“Dışarıda yankılanan bir kapının çarpışı, merdivenlerden hızla inen topuk seslerinin arasına karışan buyurucu ünlemlerin kesilmesiyle beliriveren dış sessizlik, okulun koyu kurşun rengiyle örtüşüp beni sarıyor, yerimden uzaklaştırıyordu. Öğretmenin tek düze anlatışını bölen bir vapur sesini peş peşe gelen tren düdüğüleri silip yok ediyordu.” (Füruzan, 2019, s. 102)

Şemsigül okuma yazmayı okula başlamadan öğrendiği için derste öğretmenin tahtaya yazdığı harfleri mırıldanmaya başlar. Öğretmen Şemsigül’ün şarkı söylediğini zannederek sinirlenir.

“—Doksan üç Şemsigül Şehrazat Debreçenli, müzik dersinde değiliz. Nannara naanalarını kes bakayım,

...

—Çocuğum burası okul. Bugün ilk günümüz elbette, fakat görüyorsun ki arkadaşlarım pekâlâ öğreniyorlar. Ya sen? İlk derste camlara çıkmak, adını bilmemek, öğleden sonra da şarkı türkü, daha neler... Dik otur bakayım, kendine gel! Sesimizi de keselim. Ezbere geç sen de...” (Füruzan, 2019, s. 104)

Bu olumsuz geçen ilk günün ardından Şemşigül artık okula gitmek istemez. Hatta annesinin başka bir çocuk yapıp onu okula göndermesini ister.

“Akşam eve döndüğünüzde bir daha okula gitmek istemediğini söyleyip annemle küçük teyzeme yalvarmaya karar vermiştim. Babamın nerelere gittiğini atlas denen şeye bakarak ben de çözebilirim. Nasılsa okumayı biliyordum.” (Füruzan, 2019, s.105)

“O gece yatağımdayken nedense küçük teyzemin yüzüme ikide bir eğilip dikkatle baktığını görmüştüm. Ona gülümsemiştim.

—Bir taneciğim daha ilk gün. Alışsın, sen akıllı bir kızsın.

Gözlerimi ondan kaçırıp,

—Annem başka bir çocuk yapsın, demiştim. Onu yollasın okula, ben bir daha gitmek istemiyorum.” (Füruzan, 2019, s.107)

Okuldaki kadın öğretmenler annesine de teyzesine de benzememektedirler. Öğretmenler onlar gibi sevecen değildir. Üstelik müdire hanım öğretmenlerin de birer ana baba olacağını söylemiştir.

“Bu kadınlar birbirine benzeyen ses tonlarıyla, aynı vurgularla konuşuyor eş devinimlerle davranıyorlardı. Gözlerinden, seslerinden, uzaklaştırıcı bir şeyler geçiyordu buldukları ortama.” (Füruzan, 2019, s. 99)

“Okulu sevmemişim annemle küçük teyzem hiç benzemeyen, hatta onları zerre kadar andırmayan bu kadınlardan korkmuştum. Evet bir tek o katlar arasındaki güzel, sarmal, süslü merdivenlerden uçarcasına inip çıkan Kaya öğretmen dışında buradakilerin tümü ürkütücüydü.” (Füruzan, 2019, s. 105)

Şemşigül’ün okuma yazmayı bildiğini öğretmeni fark etmez. Çocuk derslerine çalıştığı için bu yaş aralığındaki her çocuk gibi başarıyı tatmayı, övülmeyi bekler ancak bu ihtiyacını okulda karşılayamaz. Ayrıca öğretmenin ilk gün tumturaklı ismine kızmasına arkadaşları

gölüp alay etmiştir. Bu alay daha sonra da devam eder, arkadaşları ismini tekerleme yaparak arkasından söyler. Burada öykü kişinin akran zorbalığına maruz kaldığını görürüz. Bu zorbalıklar neticesinde çocuk adının söylenmesini dahi istemez.

“Derslerime çalışıyordum.

Öğretmen nedense beni öne çıkararak bir övgüde bulunmuyordu.” (Füruzan, 2019, s.113)

“Bana Şehrazat demeyin! diye bağıyorum. Demeyin öyle. Benim numaram var, numaramla çağırın. Ben bu adı sevmiyorum, adımı değiştirin, benim numaram var, 93 deyin bana, ben adımın hiçbirini sevmiyorum. Herkes alay ediyor.” (Füruzan, 2019, s. 144)

Çocuklukta aldığı bu yaralar o kadar etkili olur ki yıllar sonra avukat olan öykü kişisi adını değiştirip “Gül Debrecenli” yapar.

Öğretmenlerin özellikle ilkökulda öğrencileri motive ederek, onlara dönütler vererek hem okulu sevmelerini hem de başarı duygusunu tatmalarını sağlamaları beklenir. Ancak öyküde bunun tam tersi bir olayı görürüz. Başarı duygusunu tadamayan öğrenci aşağılık duygusuna kapılarak adından utanır, kendini değersiz hisseder ve silik bir karakter olmaya başlar.

“Öğretmen ‘doksan üç’ der demez fırlayıp, ‘buradayım’ diyordum. ... Şemsigül Şehrazat Debrecenli adı unutulsun, numaramın dışında bana bir şey yöneltilmesin istiyordum. Bir yanlara sınıyordum. Derslerimi yapıyorum. Sorularını doğru yanıtladığımda öğretmenin durgun yüzünden geçen sıkıntılı bakışının bir an üstümde kalışını duyumsuyordum. Çevremdeki kimsenin gözlerine doğrudan bakamıyordum. Bulduğum her ortamda en kıyıda durabileceğini bir boşluğu seçiveren bir öğrenci olmayı başarmıştım.” (Füruzan, 2019, s. 132)

Öyküde öğretmen, öğrenciyi istenmeyen davranışlarından dolayı azarlar. İstenmeyen davranışın oluşunda öğrenciden ve öğretmenden kaynaklanan sorunlar olabilir ancak bunu önlemek için öncelikle sınıf kuralları öğrencilerle beraber belirlenmeli, çocuklara okulda ve sınıfta nasıl davranacakları öğretilmelidir. Buradaki öğretmenin bunları yapmadan okula ilk defa gelen ve nasıl davranacaklarını tam olarak bilmeyen öğrencileri, istenmeyen davranış ortaya çıktıkça uygun bir şekilde uyardığı aksine azarladığı görülür.

Öğrencilere tarafsız muamele gösterme, bireysel farklılıkları dikkate alma, düzenli çalışma, sınıf nizamını sağlama, öğrencilere müsamaha gösterebilme, dili yetkin kullanabilme, ayrıca cana yakın sıcak davranma öğretmenlerde olması gereken temel niteliklerdendir. Öğrencilere rol model olan öğretmenin derste anlattıkları kadar tutumlarının da öğrenciler üzerinde son derece etkili olduğu unutulmamalıdır (Oktay, 1999, s.187-193). Ancak öykülerdeki öğretmen tipleri tersi yöndedir. Öykülerde sık sık öğretmenlerin soğuk ve sevgisiz oluşunu bu durumun çocuklar üzerinde olumsuz etkiler bıraktığını görürüz. *Sabah Eskimişliğin* öyküsünde çağrışımlar yoluyla yapılan geriye dönüşlerde öykü kişi olan kadın öğretmenine ve okula karşı duyduğu olumsuz duyguları hatırlar.

“Öğretmen turnaklara bakacak, oysa kemirilmiş siskacık ellerimi saklayacak yer de yok, okul önlüğüm gittikçe soluyor, soluyor; öğretmen sevgisiz, soğuk, yorgun.

İlkokulun o Tanrısal öğretmenleri nasıl da korktuklarımız, saydıklarımızdı, nedense göğün bitimine doğru yok olup biterlerdi ders süresince.” (Füruzan, 2017, s. 10)

Öykülerde öğretmenlerin arkadaşlarına göre daha az başarılı olan öğrencileri arka sıralara oturttuğunu görürüz. *İkinci Yaz Şarkıları*'nın Şahende'si, *Kış Gelmeden*'in Alişan'ı, *Temizlik Kolu*'nun Hediye'si hepsi öğretmenlerin arka sıralarda unuttukları çocuklar olarak çıkar karşımıza. *Kış Gelmeden* öyküsünde ablası ve eniştesiyle birlikte yaşarken eniştesini bıçaklayıp evden kaçan daha sonra futbolcu olup sakatlandıktan sonra gidecek yer bulamayıp tekrar ablasının yanına dönen ve kış gelmeden bu sefer ablasıyla birlikte evden kaçan Alişan'ın, sık sık çağrışımlarla hatırladığı çocukluğunu ve okul yıllarını görürüz.

“Ders boyunca arka sırada unutulmadın özgürlüğüne yavaş yavaş alışıyordu. Onun sınıfında bütün tembeller arka sıralara atılıyordu. Böylece itilme, bırakılma ilk yıllarda öğretiliyordu kural dışı tutumları görülenlere. Onları kazanmayı isteyen yoktu görünürde. Bütün büyükler gibi öğretmenleri de bıkkınlıkla dolaşıyordu sınıfta. Alişan arkasındaki savunmasız silik özgürlüğünün tutkusunu geliştiriyordu durmadan. Hiç parmağını kaldırmayan bir öğrencinin alttan alan sinsiliği de giderek ediniyordu. Arada göze çarpıp derse kalktığında öğretmene öylesine ilgisiz yanıtlar veriyordu ki, sınıftaki kimden geldiği belirsiz, çocuklara özgü uğultu hemen yayılıyordu.

Alişan gülerdi tahtanın önünde.

Utançla karışık, şaşkın bir gülmeydi bu.

Oysa aldırılmaz görünmeye kararıyla kalkardı tahtaya.

Gene de bir gülüş olurdu sonunda yüzündeki.

...

Tahtanın karanlığına sırtını dönmüş sarı saçları karışık, bilmediği dersin utancını hiç taşıyamaz görünen bu çocuğa öğretmen olgun, sabırlı olma isteğiyle bir süre bakardı. Beklenen alışıldık soru duyulurdu.

'Niçin çalışmadın, 128!'

Alişan 128 denince, sesi dönüştü dönüşecek gülüşünün zorla tutup, başını Cumhuriyet bayramında krepon kağıtlarıyla firdolayı süslenmiş Atatürk resmine çevirirdi. Krepon kağıtlarının soba isiyile değişen koyulmuş kızılına, sarılaşan ayaklarına bakardı.

'Niçin çalışmıyorsun oğlum, adam olmak istemiyor musun? Elbet oğlum, bu memlekete çöpçü de lazım. Hamal da lazım. İstedığın bu demek. Otur çocuğum, geçen gün enişteni çağırdım. Evde sen iş bekledikleri yokmuş. Yalnız top peşinde koşuyormuşsun. Haberim var.'

Alişan gözlerini pencereden görünen göğe döndürür.

Amansız soğuklukta bir kış mavisinden kuş sürüleri geçer ne zaman baksa. Alişan çok şaşar buna. İçinde acıyı andırır yarılma belirir. Gülüşü kesilip kalır.

'Çalıştım öğretmenim.'

'Nasıl çalışmaymış bu, söylediklerini kulakların duyuyor mu?'

Alişan artan, kıpırdayan, yayılan uğultuyu, gülmeleri duyar.

Sınıftaki çocukların hepsi Alişan'ın yanıtlarını bilirler.

Tepkileri yerli yerindedir her zaman.

İçlerinden biri kağıttan yaptığı uçağı arkası dönük öğretmenin masasına atar.

Samanlı defter kâğıdının sivri ucu öğretmenin omuz başından sıyırıp geçer.

Öğretmenin eline cetveli almasıyla Alişan'ın başına dikilip durması bir olur.

'Ellerini uzat!'

Alişan küçük avuçlarını açar, vuruşlara acısa da hiç aldırılmaz.

Ter basar sırtını.

Uçağı atanlara öfkelenmez.

Atanların öğretmeni küçümsemesi, aldırılmazlığı bir anlamda Alişan'dan yana olmasıdır onun düşüncesinde.

Rahatlar, utanması yiter.

Nedense o derse kalktığında uğultular, gürültüler bastırılamaz sınıfta.

Öğretmene yapanlara değil, böyle davranışlara tek neden saydığı Alişan'a verir tüm cezaları.

Onu tahtanın önüne diker.

Ardından sınıfın en çalışkanlarından biri olan 98 Tacettin'i kaldır derse.

Tacettin tekdüze bir sesle kitaptan okurca anlatmaya başlar.

Alişan tahtanın önünde ilgisizliği artarak Tacettin'in yiten sesini dinler.

Sözcükler cansızdır, hiçbir anlamı ve kavramı ile tezler kulağına.

Sıralarda oturan arkadaşlarını kaçamak izler.

Öylesine uzak bulur kendini onlardan, arkadaşları ona güvenli bir yerden bakıyorlarmış kanısına kapılır.

Tırnakların ısırmağa başlar, bir şeytan tırnağını dişler.

'Alişan anlatılanları dinle. Bak, sonra soracağım. Çek elini ağızımdan.'

Çeker elini Alişan, öğretmene bakıp.

Onun kümes tellerinden ya da paslı tenekelerden yapıldığı kanısına kapılır. Öylesine aykırı, sert bir görüntü öğretmen onca.

Öğretmen karar rugandan çantasına uzanıp içinde ak bir mendil çıkarır, hiç akmayan burnuna bastırır. Ders programını gözden geçir, anlatılan derse ilgiliymişçe ‘hı hı’ der arada.

Sonra bir tarih sorusu.

Yine ‘hı hı’lar başlar.

Ders anlatan öğrencinin duygusuz mırıltılarını dinledikçe sabahları mutfakta çaydanlığın kaynama sesiyle Eve yayılan tembellik duygusuna yeniden kaptırır kendini Alişan. koridordan geçen bir hademenin lastik pabuçlarının ıslatmış etkisini yapan bakışlarını duyar. Okula başladığından beri okulun dışında olan her şeye karşı olağanüstü bir duyarlık geliştirmektedir. Bir an önce zihninin çalmasına dua eder. Onun paçavralı odasında sakladığı bir Tanrı vardır. Alişan’ı yalnız o anlar. ...

Zil çalınca, dalgalanma, kıpırdanma çoğalıp sıralardan taşlar.

Çalışkanlık tembellik ayrımı hemen unutulur.

Alişan bakınır.

Öğretmen tembelleri unutmayan Acımasız tek kişidir sınıfta.

Son ders zilinin daha tiz, daha uzun çaldığı kanısındadır hep.

Ev ödevi olarak yirmi kez yazılacak bir şiir verir Alişan’a öğretmen.

Bu da şiirden tiksinti duymasının ilk nedeni olur.

Şiiri uyumlu sözlerden kurulsun diye zorlanan yazarın uyduruk bir resmini çizip sakal bıyık takarak gözlerini şaşkı baktırır.

Her yazdığı şey ondan uzaklaşıp gider.” (Füruzan, 2015, s. 202-205)

Öğretmen Alişan’ı azarladıktan sonra bir öğrenci öğretmenin arkasından kâğıttan yaptığı uçağı fırlatır. Öğretmen kimin yaptığı sormaya bile gerek görmeden bir eğitimciye hiç yakışmayacak bir davranış sergileyerek Alişan’ı döver. Çünkü Alişan gibiler yani tembel,

aldırılmaz görünmeye çalışan öğrenciler öğretmenler tarafından gözden çıkarılmıştır; onları kazanmak, okulu, dersi sevdirmek gibi bir amacı yoktur öğretmenin.

Öğretmenin öğrencisini arkadaşlarının yanında böyle bir üslupla uyarması doğru olmasa da en azından eniştesi ile görüşerek veli iş birliği yapmaya çalıştığı görülmektedir. Ancak öğretmen öğrencisinin okula karşı olan olumsuz tutumunun altında yatan nedeni araştırmaz, öğrenciye rehberlik yapmaz.

Öğretmenin bir başka yanlış tutumuysa ceza olarak ödev vermesidir. Esasici bir anlayış sergileyen öğretmen Alişan'a ödev olarak yirmi kez yazılacak bir şiir verir. Bu durum Alişan'ın şiirden tiksintmesine neden olur. Öğrenciye ceza olarak şiir yazdırmak, kitap okutmak, çocuğun bunların bilgi edinmek ya da estetik zevk almak amacıyla değil eziyet olsun diye yazılan şeyler olduğu kanısına kapılmasına neden olur. Bu şekilde uygulamaların olduğu eğitim sisteminde öğrencilerin okuma alışkanlığı edinmesi de edebiyat derslerine karşı olumlu tutum sergilemesi de beklenemez.

Uğurlu (2018), sınıfta istenmeyen davranışların ortaya çıkmasında okul içi ve okul dışı sorunlar etkili olabileceğini belirterek bu sorunları şöyle sıralar:

“Okul dışı sorunlar:

1. Ailenin sosyo-ekonomik durumun yetersizliği,
2. Aile içi şiddet,
3. Boşanmış aile ile ortaya çıkan tek ebeveynli çocuk,
4. Çocuğun istismarı,
5. Yanlış akran ve arkadaş grupları,
6. Ailenin sahip olduğu farklı değer ve normlar.

Okul içi sorunlar:

1. Öğretmenin pedagojik formasyon eksikliği,
2. Kalabalık sınıflar,
3. Öğretmenin öğretme yeterlilikleri,
4. Olumsuzluk iklimi ve kültürü,
5. Teknolojinin kontrolsüz kullanımı,
6. Otoriteye saygının azalması,

7. Sınıf kurallarının belirlenmesi öğretimi ve uygulanması konusundaki eksiklikler,” (Uğurlu, 2018. s. 216-217).

Buradan hareketle Alişan’ın istenmeyen davranış göstermesinde okul dışında, ailesinin ekonomik durumu, ebeveyninin olmayışı, eniştesinden şiddet görmesi etkili olmaktadır ancak sınıfta istenmeyen davranış sergileyen tek öğrenci de o değildir. Öğretmenin öğrenciye verdiği tepkiden hareketle pedagojik formasyon eksikliği olduğunu, dersi kendisinin anlatmayıp iyi bilen bir öğrenciye anlatmasından öğretme yeterliliğinin düşük olduğunu, öğrencisinin arkasından uçak fırlatmasından sınıf içinde otoriteye saygının azaldığını ve sınıf kurallarının eksikliğini söylemek mümkündür. Yani öğretmen istenmeyen davranışların ortaya çıkmasından sorumlu tutarak ceza verdiği öğrencisinden çok kendisi sorumludur. Ayrıca çocuğun istenmeyen davranışlarının altında yatan öğrenciden kaynaklanan sorunları da araştırılmaz.

Okulda öğretmeni tarafından dövülen, dışlanan Alişan evdeyse eniştesi tarafından aynı muamelelere maruz kalır. Alişan büyüklerin bu tutumlarına karşılık olarak onların öğrettiği, yapmasını istediği ne varsa tersini yapmaya başlar. Bütün bunlar onu okuldan, yaşadığı evden, ailesinden daha çok uzaklaştırır ve sonunda evden kaçmasına neden olur.

Temizlik Kolu öyküsünde Balkan göçmeni yoksul bir ailenin kızı olan Hediye yine kendisi gibi yoksul bir ailenin kızı olan arkadaşı Şahver ile birlikte öğretmeni tarafından temizlik koluna seçilir. Sınıfın temizliğinden bu iki öğrenci sorumludur, öğretmen masasını temiz tutarlar, yerleri silip çöpleri toplarlar, bu işler nedeniyle teneffüse de çıkmazlar. Yengesiyle birlikte palto almaya gidecek olan Hediye, o gün okula gitmediği için kendisini çok arayacaklarını çünkü onun temizlik kolunda olduğunu söyler. Ninesi çocuğa temizlik kolunun ne olduğunu ne iş yaptıklarını sorar. Hediye ders yılı başında temizlik konusunda seçildiklerini aslında temizlik kolundaki öğrencilerin sürekli değişeceğini ama öğretmen toz bezini ellerine çok yakıştırdığı için değiştirmedini söyler. Nine bu duruma sinirlenir. Torununa sorular sorarak neden bu işin sırayla yapılmadığını, torunun teneffüslerde niçin sınıfı temizlediğini sorgular. Önlük de alınması gereken torununa sadece palto ve lastik çizme alınmasını ister. Önlüğe gerek yoktur çünkü Hediye çöp toplamaya layık görülmüştür.

“Ne yapalım bizi öğretmen o işe ayırdıysa. Öğretmen dedi ki: ‘Bakın bunların eline ne güzel yarıyor süpürge ile toz bezi. Çok becerikli çocuklar bunlar.’ Öğretmen seviyor bizi.

...

Öğrenesin Hediye şunu: Niçin yapılmaz sınıfınızda her bir iş sırayla. Var bir terslik bunda. ... İstemez kara önlük sana mari Hediye. Alacaksınız bugün paltosuz gibi bir şey ve de lastik çizme. Çünkü sen seçilmişsin çöp toplamaya. Yakıştırılmamış sana herhangi bir başka iş.” (Füruzan, 2015, s. 60-61)

Öğretmen arka sıraya atıp temizlik kolunun daimî üyesi yaptığı öğrencisinin babasının vefat ettiğini bilmez. Önlük alabilecek güçleri olup olmadığını da sormaz. Oysaki Hediye kış boyu okula paltosuz gitmiştir, okul ihtiyaçlarını karşılayamadığı ortadadır. Hediye ise öğretmen önlük alması gerektiğini söylediğinde çekinip babasının üç ay önce vefat ettiğini söyleyemez.

“Bir siz kaldınız bu önlüklerle demişti. Kara saten önlük giymeniz gerek artık çocuklar. Evet, okul aile birliğini söyledik bu önlük işini, ama babaları olanlar bu yardıma güvenmemeli. Hem senin hem Şahver’in babası var Hediye. Ay sonuna kadar bu önlükler ile gelmeyin.” (Füruzan, 2015, s. 57)

Ninesi önlük almak için Hediye’ye temizlik kolundan çıkmasını şart koşar. Ona göre her çocuk çocukluğunu yaşmalıdır. Bir iş, sorumluluk varsa da bu bütün öğrenciler tarafından sırayla yapılmalıdır. Hediye öğretmenin kızacağından korksa da ninesinin şartını kabul eder. O temizlik kolundan çıkınca öğretmenin onun yerine başka bir yoksul çocuğu olan Nare’yi temizlik koluna alacağını düşünür. Öyküde öğretmenin tutum ve uygulamaları bir eğitimciye yakışmazken ninenin görüşleri bir eğitimcide olması gereken bakış açısını gösterir.

—Ama nineciğim çok kızar öğretmen alınmazsa önlük. Çok kızar yenge.

—Haydi mari dedi yaşlı kadın. Sesindeki öfke bozulmamıştı. Ne zaman gidip öğretmene: Hep ben çerçöp toplayamam. Başka arkadaşlarımız da bu işi yapsın dersin, alınacak sana önlük.

...

—Gider benim dediğim gibi der. Kolayca. Hep temizlik kolu olmam, der. Kimse de kızamaz. Ne hakları var? Şahver’in anasına da görünüp söyleriz. Mari her çocuk çocukluğunu bilmeli.

...

—*Peki nineciğim dedi Hediye yenik, dediğini derim öğretmene. O zaman da Nare'yi alır.*” (Füruzan, 2015, s. 61-62)

Parasız Yatılı öyküsünde öğrencilerin yoksulluğun getirdiği ezikliği yaşamasında öğretmenlere de pay biçilir. Öğretmen çocukların alım güçlerini düşünmeden istediği kıyafetlerle yoksul öğrencileri arka sıraya oturtmasıyla toplumsal sınıf ayrımını herkesin eşit olması gereken eğitim kurumuna taşır.

“*Şort, lastik pabuç, soket çorap beyaz olacak. Beyaz fanila bluz gerek İki tane olursa daha iyi. Terleyince değişmek için. Yürüyüşte 23 Nisan, 29 Ekim herkes gibi olmalı, düzenli, bakımlı.. Ben, yapamadık anlamam. İstedikten sonra, istemek yeter. Yardım kolundaki çocuklarımız içinde düşündüklerimiz var tabii. Ama bunu daha elzem yine eşyalarına ayırmak kararındayız. Önlükle katılacaklar. Önlükler gıcır gıcır ütülü. Kızlarda tafta kurdele. Temiz, tertemiz olmalı herkes. Her Türk çocuğunun görevidir temiz olmak. Ne diyorum size? Dışler her gün olmalı. Kulaklarda sarı topak kirler görürsem ağrıdı, akıntı yaptı anlamam, yersiniz cetveli.*” (Füruzan, 2017, s. 103-104)

Öğretmenin öğrencilere kazandırmak istediği davranışlarda bedensel ceza olan dayığa başvurusu da bir başka yanlış olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tokat Bir Bağ İçinde öyküsünde karşılıklı konuşan iki kadının konuşmaları monologlar hâlinde ilerler. Karşısındaki arkadaşı varlıklı bir aileden gelen yabancı dilde eğitim veren okullarda okumuş, Paris’te eğitim görmüştür. Hatice ise Anadolu’da bir devlet okulunda okumuş yüksek öğrenim için İstanbul’a gitmiştir. Öykü boyunca iki kadın da kendi içlerinde aldıkları eğitimi sorgular. Kendisi de öğretmen olmaya karar veren öykü kişisi Hatice bu konuşmalar sırasında geriye dönüşlerle öğrencilik yıllarını hatırlarken bir yandan öğretmenlerini, sistemin yanlışlıklarını eleştirir. Kovuşturma açılan kitapları okudukları için dolapların arayan, onların halinden anlamayan öğretmenlerine sitem eder.

“*Eğitimcilerimiz bizi hep gözetlediler. Kendilerine benzetmek için hiçbir çabayı esirgemediler. Tam başarılı olmayışının nedeni, ‘bence yürekleri soğumuştur, okulların oynanmayan, yaşanmayan ön bahçelerini özenmeleri idi.’ Yaşamadaki değişmeyi izleyemeyecek denli kendileriyle doluydular. Uyumları bu çıkıştan geliyordu. Yitirdikleriyle hiç alışverişleri kalmamıştı onların. Genç olmamışlar mıydı? Yurdun çeşitli yerlerinden kopup gelmiş, kıtı kıtına parayla yetinip yetişmiş öğrencilerinin kişiliklerindeki özü, halk olma benzeşmesi, hiç önemsemediler.*” (Füruzan, 2018a, s. 44)

Hatice okula devlet hesabına okumaya gelen Urfalı beş kızı yabancı hissettirdikleri için öğretmenlerine kızar. Başka bir şehirden kasabaya gelen bu öğrencilere anı kalması için küçük bir armağan vermek bile akıllarına gelmemiştir.

“Ebelikten öte fırsat eşitliği tanınmayan eğitimlerini yabancılıkla sürdürmelerini, okulumuzun baş öğretmeninden öteki öğretmenlerine dek sağlamıştık onlara. Kendi yurttaşları arasında kalıp uzaklara gittiklerinde kök veren sevgisizliği engelleyecek bir şey yapmadık. Diploma alma günü şakaklarına gelen sıkı, kalın, kara saçlı örgüleri ile bir arada suskun duruyorlardı gene. Sınıf birincimize (Malmüdürünün kızıydı, sarışın, güzel, nazlı) ödül verilen altın suyuna batırılmış dolma kalemi aynı karanlık bakışla izlemişlerdi. Büyüklerden kimse düşünmemiştii bir armağan vermeyi onlara. Gittiklerinde aramızdan bir yumuşak anı ile ayrılmalarını sağlamak için.” (Füruzan, 2018a, s. 40)

Öykülerde öğretmenlerin yanlış tutumlarının öğrenciler üzerindeki etkisi sık sık işlense de bütün öğretmenler aynı değildir. *Gecenin Öteki Yüzü* isimli öyküde diğer öykülerdekine zıtlık oluşturan bir öğretmen tipi çıkar karşımıza. Üniversite okumak için İstanbul’a gelen öykü kişisi lisedeki tarih öğretmenini iyilikle, sevgiyle yad eder. İstanbul’da doğup büyüyen öğretmen, öğrencilerini eleştirmez, onlara kızmaz, anlamaya çalışır. Öğrencileriyle sohbet eder. Diğer öykülerdeki öğretmenler gibi soğuk değildir. Yoksul öğrencileri baloya katılacakları zaman uygun kıyafeti isteyebilecek kadar yakındır öğretmenlerine. Öğrencisi üniversite için İstanbul’a gittiğinde ona iş bulma konusunda da yardımcı olur. Öğrencilerini okumaya karşı güdüleyen, kendisi de okuyan ideal bir öğretmen tipidir bu öyküde anlatılan.

“Ablam, tarih öğretmenimle birlikte beni okumaya yönelten, düşlerimi gerçekleştiren kişidir.” (Füruzan, 2018b, s.205)

“—Biliyor musunuz, dedi genç kız, üstelik kardeşimle benim o yerlere uygun giyimlerimiz de yoktu. Koyu renk bir elbisenin gerektiğini söylemiştim. O da gidip tarih öğretmeninden rica etmişti. Koyu renk bir takım elbise, biraz bol da olsa... Nelere yoruyormuşum aklımı, gülünç tabii...”

Gülüştüler.

—Tarih öğretmenim, ‘Ne beis var’ diyordu. ‘Baloya gelenlerin çoğu eski model, ama yeni kalmış elbiseler giyecekler. Bu taşraya özgü, fakat taşralıların kesinlikle içlerinde

yaşatamadıkları bir zaman taşıma biçimidir. Farkında bile olmadıkları bu ağırlık ve çevreden kopukluk zamanlarının dışarıdan izlemesi ise olağanüstü etkileyicidir. Oysa sen, üstüne biraz büyük gelmekle birlikte, bu yılın en moda elbisesini giyeceksin.’ Sevinç içindeydik. Deniz enginliğin de kar ovaları sarmıştı her yanı. Ne hoş bir adamdı tarihçimiz... ‘Çocuklar gelip camdan sizi gözetleyeceğim’ diyordu. O böyle toplantılara katılmazdı. Eleştirmezdi de bizi; başka türlü bir tutumu vardı. ‘Anlamak lazım, anlamak lazım!’ derdi sık sık. ‘Bazı kitapları burada yeniden okuyorum, karın, fırtınanın doğanın sesini öğretiyor bana’ derdi. Şu deniz fenerinin olduğu semtte doğup büyümüş. ‘Bu ilk balonuz çocuklar’ diyordu. ‘Çok eski kentlerimizden birinde, karlar diyarında verilen bu baloya kızakla gidin bari.’ Yerimizde duramıyorduk o gün.” (Füruzan, 2018b, s. 180)

Öğretmene karşı bir başka olumlu tutum *Kanı Unutma* öyküsünde karşımıza çıkar. Sünger avcılığı yapan yoksul köylüleri konu edinen bu öyküde öykü kişisi Durkadın köye gelen yabancı kadına köyün öğretmeniyle ilgili şunları anlatır:

“Damında kırmızı üstüne ay yıldız resimlenmiş yer, köyün beş sınıflı okuludur.

Bir de öğretmenimiz vardır.

Tatil ya, yurduna dönü. O da bura adamı değil. Kalıcı olamıyor, yüreğine söz geçiremiyor insancık. Anasını, bacısını, emmisini özlemek onun da hakkı. Buraların sıcağı ciğerini bunaltırmış, öyle der. Bizim bebelere türlü akıllar, okumalar ezberletir. Bebeler, damlara geldiklerinde hoşça şeyler söyleyerek bizi eylerler. Hesabın mani gibi söyleyeni var, onu karşımıza geçip şaşırtdırmacasına hırppadak okuyup dururlar.” (Füruzan, 2018b, s. 13)

4.3. Öykü Kişilerinin Eğitimi

4.3.1. Kız Çocuklarının Eğitimi

Füruzan öykülerinin büyük çoğunluğunda anlatıcı ya çocuktur ya da çağrışımlar ve geriye dönüşlerle çocukluk yıllarını hatırlarlar. Konu çocukların yaşantıları ve çocukluk hatıraları olunca bu anıların içine yoksullukla beraber yoğrulmuş okul ve öğretmene dair anıların girmesi de kaçınılmazdır. Öykülerde yoksul çocukların karşısındaki seçenekler sınırlıdır, ya okuyup hem kendilerini hem de ailelerini kurtaracaklardır ya da boğaz tokluğuna çalışacaklardır. *Parasız Yatılı* öyküsünde sekiz yaşında babasız kalan küçük kız annesi hasta bakıcılık yapmaya başlayınca küçük yaşına rağmen evde tek başına kalmaya, mangalı

yakmaya bir yandan da okula gitmeye başlar. Bütün bu olumsuzluklara rağmen ilkokulu pekiyi ile bitirir. Annenin durumu ortadadır kızını okutmak için tek şansı parasız yatılı sınavıdır. Kadın muhtarlıktan fakirlik ilmühaberi alırken başka bir kadın parasız yatılı okumak için kefil gerektiğini söyler. Kadın buna aldırış etmez, eğer kefil isterlerse kızının devlet masrafını boşa götürmeyeceğini, yıllardır yalnız uyandığını söyleyecektir. Zaten yoksullar için yapılan bir sınavda kefil gerekmeyeceğini isterlerse de kızının çalışkanlığını anlatarak ikna edebileceğini düşünür.

“İlkokulu yoksul bir çocuğun pekiyi ile bitirmesi kolay iş değil. Parasız yatılı okullarına alıyorlarmış sizleri. Öyle dediler bana muhtarlıkta fakirlik ilmühaberi çıkarırken tanımadığım bir kadın, ‘Ben de oğlumu zabıt okuluna sokacağım, ama kefil istediklerini, bir malı rehin göstermek lazım olduğunu söylediler, çaresizledim hanımcığım,’ dedi. ‘Mal kim? Biz kim? malımız olsa yüzüsu döker miyiz el kapılarında?’ Bizim için olmaz öyle bir şey. O kadın doğru bilmiyor. Hal kağıdını aldığım gibi çıktım. Kimselere de danışmadım hiç. Zabıt okulları pahalıdır. Yok silahtı, yok zabıt elbisesiydi di mi ya? Hem canım sormadım. Gerekmez de. Sen gir bugün imtihana, her sorduklarını çatır çatır bileceksin. Gerçi binlerce öğrenci katılıyormuş, aralarından yüz, yüz elli kişiyi alıyorlarmış. Gene de sen kazanacaksın, gör bak... Benim akıllı uslu kızımsın. İsterlerse öyle mal mülk gibi bir şey ben derim ki, ne demek? Benim kızım kalmaz sınıfta. Devlet masrafına ziyan vermez. Bunları okulun müdürüne, böyle bir bir anlatırım. Hemen anlar. Hem canım o da bizim gibi bir insan. ‘Benim kızım yıllardır yalnız uyanır sabahları,’ derim. ‘Hiç şımardığı olmamıştır kimseye. Bir gün bile hiç çitirtisi duyulmamıştır’ derim. ‘Sanki o çocuk olmamıştır,’ derim.” (Füruzan, 2017, s. 105)

Özgürlük Atları’ndaki kahraman anlatıcı da parasız yatılı sınavlarına girer, kazanır da. Ancak üvey babasından bir uyarı gelir, sınıfta kalırsa paraları babalığı ödeyecektir.

“... Parasız yatılı sınavına girerken, Tanrı’ya dua ediyordum. Ne sandınız, o zaman Tanrı vardı. Onunla aramıza dünya girmemişti... İlkokulu bitirmiştım. Ellerimde zafiyet bezeleri... Sınavı kazanmalıydım. Hiç yolu yoktu başka okumanın. Kazanmana bu kadar sevinme, dedi babalığım. Kalırsan paraları beni ödeyeceğim.” (Füruzan, 2017, s. 16)

Füruzan’ın öykülerinde yoksul çocuklar çocukluklarını yaşayamazlar. *Parasız Yatılı*’da kızının hiç çocuk olmadığını söyler anne. *Özgürlük Atları*’nda anlatıcı geriye dönüp çocukluğunu hatırladığında ne zaman çocuk olduğunu sorgular. Zorlu yaşam koşulları bu

çocuklara ne doyasıya bir çocukluk yaşamayı sağlar ne de eşit şartlarda bir eğitim almayı. *Parasız Yatılı*' da çocuk annesine sınava gireceklerin de onun gibi yoksul çocukları olup olmadığını sorar. Sınava girenlerin hepsinin yoksul çocukları olduğu öğrenince rahatlar, sınavı kazanacağına inanır. Çünkü zengin çocuklarıyla aynı imkânlarla sahip olmadığını bilincindedir.

“—*Bu okulu kazanacakların hepsi de benim gibi yoksul çocukları mı, anne? Onu da öğrendin mi?*”

—*Öyle ya, yoksul çocukları ki, parasız yatılı için imtihan oluyolar.*

—*Öyleyse ben burayı kazanırım. Üzülme. Sınavı pekiyi ile bitiririm. Artık burada, arkadaşlarım olur. Haftada iki gün sen hastaneden, ben okuldan çıkıp eve döneriz. Sana da konuk günlerinde bakkal bisküvisi alırım.*” (Füruzan, 2017, s. 106)

“*Ben çocukken (ne zaman çocuk olmuştum!) görünmeyen adam olup pasta yemek isterdim.*” (Füruzan, 2017, s. 18)

Öykülerde genellikle annelerin ya da başka birinin çocukları eğitmeye yönelik olarak herhangi bir girişimi bulunmaz. Ancak *Temizlik Kolu* isimli öyküde ninesi Hediye'ye masal anlatır, bildiklerini dili döndüğünce torununa öğretmeye çalışır.

“*Hiç değil bunca oturmamın, düşünüp kurmamın bir yararı olsun derim size. Sizler estirirsiniz artık her şeyi Hediye kız. Şimdiden olmayın boynu bükük. Kim sevmez ve görmez hiç seni, sen de olacaksın aynı, söyle ona.*”

...

“*Görmez misin ki şimdi her kaçındığımız şey gelmektedir başımıza. Değmeyi sevmeyecek bu kız. Lazım böylesi. Biliyorum. Varsa bu kış da ömrüm, göreceğim gelecek baharı da öğreteceğim insanı insan eden her şeyi buncağıza aklım erdiğince. Günlerim kıt. Elverirse ömrüm bahara çıkmaya, kırlangıçların dönmesini, buzların ırmaklara akmasını, düşmemeye varsa daha birkaç ayım, çok şey anlatacağım ona birçok şey.*” (Füruzan, 2015, s. 62-63)

Zor şartlar altında olmayan varlıklı ailelerin çocukları, yoksul çocukları kadar olmasa da öykülerde yer edinir. *Gül Mevsimidir* isimli öyküde varlıklı, köklü bir ailenin çocuklarının

anne baba tutumlarını ve aldığı eğitimi görmek mümkündür. İzmirli zengin bir ailenin kızı olan Mesaadet'in etrafı hizmetçilerle doludur, aile büyüklerinin onun kişilik gelişimine pek katkıları olmamıştır.

“... Benim kişiliğime büyüklerim fazla el atmadılar. Babamın annemle uzun söyleşileri olmaz. Gene de davranışları geçimlidir. Annem tanıdığı herkesle baştan uzlaşmaya razıdır. On beş yaşına vardığımda kendimi annemden daha büyük, daha olgun buluyordum; şimdi ise, daha yaşlı. Tek tutkusu benim sağlığım ve yaşamımdır. Sızlamaz ama telaşlıdır. Çevremizde döner durur.” (Füruzan, 2018c, s. 32)

“İnsan çok küçükken, masallarla, korkularla dolu düşünceleri seviyor. Ve ben bunun için kimsenin uğramadığı çatı katını seçmiştim kendime. Eşyaların atıldığı, kullanılmadığı bir mekândı bizim çatımız. Benim düşler kurmam için yapılmıştı sanki. Konakta yaşça benden küçük kimse olmadığından bir ben kaçardım oraya. Herkes dış dünya ile malla, mülkle uğraşıyordu. Kimsenin hayallere, korkulara ayıracak vakti olmaz büyüyünce. Reçelli ekmeğimi yerken perili cinli, bildiğim masalları, karmaşık dizerdim düşünceme. Bu bölümlerinde ardıma dönüp çatının yarı karanlığına bakmazdım. Korkum çoğalsa da, canavarları, cadıları, cinleri çatıda yardımsız düşünmek, onların gerçekliğine iyice inandırdı beni. Oysa yatağımın ipek çarşafları içinde her inadımı, her nazımı çekmeye hazır dadımın anlattığı en korkulu şeyler uykumu getirdi hemen.

...

Hiçbir yerde, bahçede, salıncakta, lando arabamızda, uyurken, mağazaları gezerken yalnız bırakılmazdım. Yanımda her şımarmamı, her öfkemi karşılaması için tutulmuş insanlar vardı. Kimse kızar gibi olsa da bunu belirtmezdi bana karşı. Gülümseyen, ‘evet’ demeye hazır kişilere emretmenin alıştırılması içinde büyütüldüm. Nasıl olmam doğruysa ona öğretiler. Beni nasıl görmek istiyorlarsa öyle göründüm. Büyük bir ailenin savunulması başka türlü yapılamaz, bunu biliyorum. Haklıydılar.” (Füruzan, 2018c, s. 34-35)

Burada annenin çocuğun sağlığı ve yaşam koşulları dışında bir konu hakkında endişelenmediğini görülmekte. Aile maddi işleri ile ilgilenmekten vakit bulup çocuklarına zaman ayırmaz, çocuğun eğitimini, yetiştirilmesini dadılara, hizmetlilere bırakır.

Çocuk pedagojisi uzmanı Oğuzkan (2013, s. 26)’a göre “Masal, konusu ve kahramanları bakımından, çocukları korkutmaktan ve üzmetten uzak olmalıdır.” *Temizlik*

Kolu hikâyesinde ise bu görüşün zıddı bir davranış biçimi ile karşılaşırız. Dadının çocuğa korku öğeleri içeren masallar anlatması çocuğun gelişimi için sağlıklı bir durum değildir. Bu görüntü aynı zamanda ailenin çocuklarına verilen eğitimin içeriğini de takip etmedikleri gösterir. Burada anlatıcı bu uygulamaların büyük aile olmanın bir gereği olarak görüp anne babasına hak verse de anne babanın sorumluluğu çocuğun yalnızca fizyolojik ihtiyaçlarını karşılamaktan ibaret değildir.

4.3.2. Erkek Çocuklarının Eğitimi

Sokaklarından Gemilerin Geçtiği Bir Kent öyküsünde öykü kişileri; Çağanoz Zafer, Karakol Cansu, Bünyamin ve adı anılmayan diğer çocuklar, sokak çocuklarıdır. Bu çocuklar köprü altlarında, sokaklarda yaşayıp sigara satar, hırsızlık yaparlar. Polisler tarafında tutuklandıklarında da paraları, sigaraları sakladıklarından salıverilirler. Bu çocukların bir aileye sahip olmak, okula gitmek gibi olanakları yoktur.

“Çocuklar aynı anda konuşmaya giriştiler.

—Hemen sabıkaya yazılma.

—Sıyrırısın.

—Malbora satmak da iş mi?

—Zafer iyi tırnakçıdır üstelik.

—Bizim kaydımız dosyalardan taşıyor.

—Susmalısın.

—Bilmiyorum abi kimdiler, de.

—Ağla, ağlamanın faydası var.

—Hadi ulan, kim aldırıyor bizim ağlamamıza?

—Öyle bir konuştururlar ki yavrum, bülbül gibi.

—Kimlerden aldığını söylemeyeceksin, kesik... o kadar...” (Füruzan, 2018b, s. 84)

Öyküdeki çocukların kimi doğar doğmaz terk edilmiş. Kimi anne babası ölünce sahiplenilen kimse olmadığı için ortada kalmıştır. Bu çocukların aile ortamından yoksun

olmaları, okula gidememeleri onları, sokaklarda çetin yaşam koşullarına karşı yalnız olmaları onları potansiyel suçlulara dönüştürür.

Kanı Unutma öyküsünde ilkokulu bitiren köy çocukları daha sonra okumaya devam etmezler. İlkokul bitince ana, babalarının yaptığı işleri yapmaya başlarlar. Okulda öğrendikleri okuma yazmayla da askerdeki, gurbetteki yakınlarına mektup yazarlar.

“Bir de öğretmenimiz vardır. Tatil ya, yurduna dönü. O da bura adamı değil. Kalıcı olamıyor, yüreğine söz geçiremiyor insancık. Anasını, bacısını, emmisini özlemek onun da hakkı. Buraların sıcağı ciğerini bunaltmış, öyle der. Bizim bebelere türlü akıllar, okumalar ezberletir. Bebeler, damlara geldiklerinde hoşça şeyler söyleyerek bizi eylerler. Hesabın mâni gibi söyleyeni var, onu karşımıza geçip şaşırtmacasına hurppadak okuyup dururlar. Sonra büyüyüp erişir Musa’ın gibi bildiğin baba dede işine dalıp giderler. Onların okumasından, yazmalarından hiç korkmadım. Er mektuplarını, gurbetçilerin yanıtlarını, dizimizin dibinde çizip dururlar. İki şekerine, gazlı dolapta serin serin soğutulmuş renkli gazozuna.” (Füruzan, 2018b, s. 13)

Bu öyküde köy çocukları için eğitimin sadece zorunlu ilkokul eğitiminden ibaret olduğunu daha sonra eğitimlerine devam etmediklerini görürüz.

Seyyid öyküsünün baş kişisi on yaşlarındaki Seyyid, geçim sıkıntısı nedeniyle abisi Zülali ve annesiyle birlikte İstanbul’a göç eder. Abisi İstanbul’dan Almanya’ya işçi olarak gitmeden Seyyid’i burada bir çay ocağında işe koyar. Okuma-yazma dahi bilmeyen Seyyid İstanbul’a alışmakta güçlük çeker ve bir gün yeniden köyüne dönmeyi düşünür.

“—Hiç okumaya vardı mı? diye sormuştu Ömer Sert.

—Yok ağam! Ne gerekli... Saymayı bilir. Ben askerden varınca öğrettimdi. Gerisini toparlanamadı. Bilirsin bizim köyün çocuğu çomak yontup davar gütmekten göz açar mı ki...” (Füruzan, 2015, s. 75)

Bu yaşlarda bir çocuğun okulda olması, tek kaygısının dersleri olması gerekirken Seyyid, zorlu koşullar nedeniyle ev geçindirmek gibi yaşından büyük sorumluluklar edinmiştir.

Kış Gelmeden isimli öyküde Alişan, öğretmeninin olumsuz tutumları nedeniyle okulu sevmez. Aile içinde de horlanıp, itilmesi, eniştesinin küçük ablasına ve ona karşı olan tutumları, onu evden kaçmaya iter.

“Tembelliği, yalancılığı günden güne artıyordu.

Dayaklar da birlikte çoğalıyordu. Bunlarla birlikte.

Ondan daha az göze çarpması isteniyordu.

Ne yaparsa yapsındı.

Pek bir şey beklemiyorlardı.

Bu, Alişan'da öteki kişilerle yakınlık kurma yeteneğini köreltiyordu giderek.

Yırtık okul çantasının toparlayamadığı kitaplarını ipe bağlıyordu okula giderken.

Derse kaldırılmaktan vazgeçilmiş öğrencilerin unutulduğu yerde serüvenlere aç günlerini örüyordu durmadan. Akşam okul dönüşleri semtlerindeki sinemanın önünde duruyor, resimli roman kiralayan çocuklarla arkadaşlık etmek istiyordu. Resimli roman okumaya o yıl tutkuyla başlamıştı. Hiç yenik düşünmeyen kahramanlar, acımasız silah çekmeler, öldürmeler, kötü basılmış resimlerin oransız çizgilerin bile yok edemediği bir güzellik, yiğitlik evreni parlıyordu o dergilerde. Buluşturduğu paralar yetmez olmuştu Alişan'a. Sigaraya da başlamıştı. kendi yaşıtı çocukların sinema duvarı boyunca çömelik duran dizisine o da katılmıştı. Gelen geçenin arada çocukları görmesi şaşılacak şeydi. Çünkü büyükler anca onları ilgilendirmeyen şeyleri hoşgörüyüyle karşılardı. Yeter ki, tedirgin edilmesinler.

Bu yeni arkadaşlar en utanmaz küfürlerle en çılgın düşleri taşıyorlardı taze yüreklerinde.

Kendilerine sataşanlara karşı korlarken, küçük ellerini incecik parmaklarını açarak, ancak bir çocukta görülecek gibi gürültücü öfkeleriyle korkularını kapamaya çalışıyorlardı. Dergilerin okuna okuna dağılmış ciltlerini değiş tokuşa başlıyorlardı aralarında. Kimi zaman ‘N’aptık oğlum sana!’lar. ‘Ne santyorsun be aval kendini!’lerle süren tartışmalara girişiyorlardı. Ağlama tepkilerini burunlarını çekerek dağıtıyorlardı. ...

Alişan'ın para çalması, o sıralara rastlıyor.

Evden kaçma yılının kışına.

Kış sonunda da kaçmıştı.

Büyükler neyi öğrettilerse tersini yaparak onlardan kurtulmak, sıyrılmak istiyordu..”
(Füruzan, 2015, s. 208-209)

Alişan okula ve derslerine karşı olumlu bir tutum sergilemese de resimli kitaplara ilgi duyup okuma alışkanlığı edinir. Ancak buradaki arkadaşlarından kötü huylar edinir. Çocuğun eğitiminde bir terbiye etme yöntemi olarak dayanın kullanılmasının ne gibi sorunlara yol açtığı bu öyküde açıkça gösterilmiştir.

Çocuk isimli öyküde ne iş yaptığını bilmediğimiz kadın evden çıkarken çocuk evde yalnız kalır. Bu yüzden çocuğun okul çağına gelip okula gitmesini ister.

“Annesinin sık sık, ‘Ah okula gidebilmeliydin!’ diye konuştuğu günlerdi o günler.

...

—Okula başlayacak mıyım? dedi karanlığın içinden annesine.

—Ah, evet, keşke başlayabilsen. Önümüzdeki güz, zamanı sayılır bunun. (Füruzan, 2018b, s. 55-56)

*Bir Evin Dıştan Görünüşü’*nde Fıtnat Hanım, kocasının memur maaşıyla zar zor geçinmekten bıktığı için oğlunun okuyup, kendisini rahat ettireceğini düşünür ve oğlunu küçük yaştan itibaren doldurur. Sedat sonunda okuyup mühendis olsa da çok para kazanmak, belli standartlarda yaşamak için her şeyi yapan kaypak bir adam hâline gelir.

“Yedi yaşını sürerken oğluma anlatırdım isteklerimi, dileklerimi.

—Sedat oğlum, büyü, açığöz ol bari sen anneni rahat ettir.

—Sedat oğlum, baban rahatını bozup bizi varlıklı yaşatacak kişi değil.

—Sedat oğlum, babanın aç açık kalacak değiliz ya diyerek yetinmesiyle olur mu?

—Sedat oğlum, hep kuşku, hep korku, hep beklemek. Herkes namussuz, bir baban mı namuslu?

—Sedat oğlum, baban yalnız. ‘Devlet memuruyuz hanım’ diyerekten yoksunluklarımızı isteklerimizi anlamaktan sıyrılıyor.

...

—Sedat oğlum, sen benim yüzümü güldür e mi?

...

‘Ben hepsini yapacağım derdi. Razi Bey’in oğlu gibi irileşip önce babamı döveceğim. Sonra da herkesi.’” (Füruzan, 2015, s. 116-117)

4.3.3. Genç Kızların Eğitimi

Okuma imkânına sahip olmayan yoksul ailelerin kızları ya zengin bir eve besleme olarak verilir ya da başka bir iş tutmaya çalışır. *Günü Birlik Adada* isimli öyküde zengin bir ailenin yanında çalışmaya başlayan Cennet konu edilir. Evin oğlu Durul’la aynı yaşlarda olan Cennet, evin çocukları oynayıp eğlenirken onların peşinden koşturmak zorundadır.

“Daha çok çocukları düşünüyorum. Koşturabilmeli onların ardından. Belma akşam sütlerini içmek için bir de maskaralık istiyor. Çocukların hepsi nedense iştahsız. Ne deniz ne güneş... Neyse evet diyorsan, sana da destek olur. Çocuk daha Cennet, o da eğlenir rahat eder.” (Füruzan, 2015, s. 143)

Yoksulluk çocuklara eğitim alma olanağı vermediği gibi çocukluklarını yaşama imkânı da vermez. Yoksul çocukları erken olgunlaşmak mecburiyetindedir.

“Biz de çocuklar tez büyür, tez ağırlaşır. Yoksulluğun töresidir bu Madam Tasula.” (Füruzan, 2015, s. 149)

Nehir adlı öyküde bir ağanın evinde aşçı olarak çalışan ablasının yanına giden on üç yaşındaki kız ne bir okula gitmiştir ne de başka bir şekilde eğitim almıştır. Öyküde küçük kızın bilgisizliği, cahilliği ağaya karşı koyamamasına neden olur.

“Yusuf Ağa’nın erimiş adaleli sarkık karnının ağırlığı tüm bedeninde kayıyordu sanki.” (Füruzan, 2017, s. 49)

Kızın daha sonra kurtulduğunu görürüz. Yazar bunu doğrudan anlatmaz, aynı kitapta yer alan ve bu öykünün devamı niteliğinde olan *Su Ustası Miraç*'ta kızın ağayla evlenip evin hanımı olduğu anlaşılır.

“Güya ben hizmetçilikten gelmişim, ablam aşçıymış. Nasıl da utanmazlar bunu demeye. Ablam filan yok. Arada Topraklı Mahalle'ye kimlere gidiyor muşum? İnsanlık borcu o. Evimizin emekli bir insanına üç kuruş para götürmek neyin ayıbı. Sorarım onlara.

...

Okuma yazma bilmediğini söylüyorlar. İyi, ama malın mülkün hesabını kâhyadan, ırgat başından kim alıyormuş? Yıllık satım paralarını desteleyip gereken yere dağıtan kim?.. Bunlar hep çekememezlik. Ağanın karısı ölmeden önce, ben onun karılığını yaparmışım. Yalana bak.

...

Yere has yünden Yörük kilimleri serilmişti ben ilk geldiğimde. Yani evlendiğimizde görmüştüm. Kanım ısınmıştı odaya. Güya Ağa ilk karısı ölene kadar beni orada barındırmış. Benim için döşemiş o odayı, benle gelin-kız oyunu oynarmış. Bunların cenneti cehennemi yok, her türlü yalanı söylerler. Okuma yazmam da var, her bir şeyi de bilirim. İlk oğluma güya nikâhsız gebe kalmışım. Yedi aylık doğdu ilk oğlum...” (Füruzan, 2017, s. 52)

Benzer bir durum *Haraç* öyküsünde de karşımıza çıkar. Yedi ya da on yaşındayken İstanbul'da bir konağa Satılan Servet, evin beyi olan Rusuhi Bey'in yatağına gelmesine kimsesizlikten, gidecek yerinin olmayışından en çok da cahilliğinden ses çıkaramaz. Konaktaki hizmetçilerden bir diğeri Şemsitap da defalarca Rusuhi Bey'in tecavüzüne uğrar. Şemsitap çözümü kocaya kaçmakta bulunca Rusuhi Bey artık geceleri Servet'in yanına gelmeye başlar. Yıllar sonra olayı hatırladığında ses çıkaramayışında Servet'in bilgisizliğin payının daha büyük olduğunu şu cümleden anlarız:

“... Kadın olduğumu, kızlığımı kaybettiğimi anlamayan beni. Onu da Fatin beyin demesinden anlamıştım. ‘Sen kız değilsin rezil. Seni bana yutturdular.’

...

Demek ki o acı veren şey yalnız evlenilecek erkeğe saklanmalıymış. Bense erkeklerle yatmanın günah olduğunu sanıyordum. Çünkü konağın en parlak gününden satışa çıkan günü gelinceye, bana kimse bir şey demedi karşısına alıp. Bir Şehime Hanım, ‘Her Koyun kendi bacağından asılacak,’ demişti.” (Füruzan, 2017, s. 159)

Servet daha kaç yaşında geldiğini bilmediği konaktan dışarıya bile çıkmamıştır. Yaşadığı şehri bilmez, ülkesinin durumundan habersizdir. Servetin yaşadığı dünyadan bihaber oluşu hayatının her aşamasında eğitimden mahrum kalmasındandır. İlk çocukluk yıllarında bir aileden yoksun olarak büyümesi ve ailesinden alması gereken eğitimi alamayışıyla başlayan bu süreç devamında örgün eğitim görmemesi, kimsenin ona temizlik dışında bir konuda bilgi vermemesi ve sürekli çalıştırılmaktan kendi kendini eğitime gibi bir imkân bulamamasıyla sürüp gitmiştir.

“Şimdi memlekette harp kılığı var. İzne gittiğimde öğrendim. Askere otlamaya götürüp karnını doyuruyorlarmış. Şahinde Hanım’ın gümrük kolcusu kocası anlattı. Siz burada, o deli Çerkez, o erkek azgını Şemsitap, bir de sen oturup durun. Galata Köprüsü nerede? desem apışıp kalırsınız. İnsanlar mısır koçanını öğütüp yiyor. Yetmezmiş gibi bit hastalığı kıranı oldu. Dünyadan haberiniz yok, avallarım.’

...

Çünkü bizler, biz evin hizmetçileri, hiç sokağa çıkmazdık. Erzak, sebze, meyve, yakacak işlerini emektar bir adam yönetirdi. Paraları da Gülendâmler Kalfa öderdi. Bense yıllardır hiç akıl etmemiştim çıkıp dışarıyı görmeyi.” (Füruzan, 2017, s. 129-131)

Füruzan’ın hikâyelerinde, iş bulamayan babalar, henüz ergenlik dönemini yaşayan kızlarının hizmetçilik yapmasına müsaade ederler. Bu arada erken yaşta çalışmaya başlayan kızların eğitimsiz oluşu ciddi bir sorundur. Kızlar ilkokuldan sonra okuyamazlar. Küçük yaşta para kazanmanın özgürlüğünü tatmak, onlara, hayata kendilerince karşı koyma gücü verir; ancak bu gücün yanlış kullanımı çocuğun felaketine sebep olur (Bulduker, 2017, s. 27).

Kuşatma’da Beyoğlu’nda bir dükkânda çalışan Nazan’ın para kazanmak uğruna yaptığı yanlış seçimleri görürüz. Babası Nazan’ı okutmak ister ama genç yaşta zatürreden ölür.

“Nazan’ı okutalım diyorum ne yapıp yapıp. Okumuş olursa belki bizim sürünmemiz onda biter.” (Füruzan, 2018a, s. 69)

Babası ölünce annesiyle bir başına kalır Nazan. Annesinin evde yaptığı ufak tefek işler geçimlerini karşılamadığından 12 yaşında çalışmaya başlar. Yine de kıt kanaat geçinen Nazan, kendisine kat alacak kadar para kazanan Nigâr ablasını örnek alır.

“Nigâr Ablalar kat alıyorlarmış, ben de sana kat alacağım. Hem sen gençsin. Düğme dikmezsen genç olacaksın. Nigâr Abla ne yaptıysa yaparım. Burada durmakla olmuyor.” (Füruzan, 2018a, s. 77)

Nigâr ise para kazanmak için yanlış yollara düşmüş bir genç kızdır. Nigar’ın düşkün bir kadın olduğunu yazar büyük küçük herkesin ona “abla” demesiyle açıklar. Öyküde Nazan’ın önündeki diğer seçenek olan evlilik okul arkadaşı Neriman üzerinden gösterilir.

“Neriman on beşindeydi. Nazan’dan bir yaş büyük, esmer, ilkokul dördte sınıf döndüğünden, okuldan alınmıştı. Rasim on dokuzunda. Neriman’ın anneannesinin bahçesinde düğün yapıyorlardı.” (Füruzan, 2018a, s. 93)

Burada genç kızların zorunlu eğitimden bile tam olarak yararlanamadığını, ilk başarısızlıkta okuldan alındıklarını ve çocuk yaşta evlendirildiklerini görüyoruz. Nazan, Neriman’ın düğününe giderken mahalledeki çocuklardan birinin ona “abla” diyerek seslenmesinden, onun Neriman’ın değil Nigâr ablasının yolunu seçtiği yazar tarafından okura sezdirilir. *“Seher Teyze, işte Nazan Abla geldi bak!”* (Füruzan, 2018a, s. 96)

Benim Sinemalarım’da ilkokulu bitirdikten sonraya çalışmaya başlayan Nesibe de Nazan gibi yanlış tercihlerde bulunur. Bu durumdan kendisini değil yoksulluklarını, az para kazanan babasını mesul tutar.

“Paraları alırken iyiydi -diye düşündü-. Benim ne umrumda sanıyorlar! Öldürecekmiş. Yaşıtlarımla gezmeyecek miyim? Beni de beğeniyorlar işte. Yok iyi aile kızı isterlermiş. İşe gidip gelirken görüyorum, iyi aile kızlarını. Benden üstünlükleri neymiş yani!.. Gitmezsem haber salıyorlar dükkâna. Arıyorlar beni. Namusmuş, vururmuş babam. Kendi paralı iş bulsun da beni çalıştırmasin. Yaşamak umurumda mı sanıyorlar!’

...

Niye uğraşıyorlardı kendisiyle?

Niçin işten eve, evden işe gitsin istiyorlardı?

Onlar gibi olsun!

Acılı, hasta, yorgun.

O namus dedikleri şeyle neyini düzeltmişlerdi ki!” (Füruzan, 2015, s. 30-31)

Nesibe yaşlı adamlarla birlikte olarak para kazandığını ailesinin de bildiğini ifade eder. Yaşıtı bir oğlanla gezdiğini öğrenen annesi kızını azarlarken Nesibe yaptığı işi bilip ses çıkarmadıklarını annesine haykırır.

“—Sus saçlarını almayayım elime... Seninle gezip eğlenip bırakırlar. Başka ne yapacaklarını sanıyorsun? Evlenirler mi senin a benim aptal kızım? Onlar iyi aile kızı ister, okumuş isterler. Bir de adını dillendir.

...

—Baban duysaydı bıçaklardı diyorum sana. İş peşinde gene bugünlerde, dua et! ...

Mahalleliden utan. Vurur seni... Bıçaklar... Yoksuluz, ama namusluyuz. Eskiden iyi günlerimiz vardı bizim de. Sen hatırlamazsın, küçüktün.

...

—Biz namuslu insanlarız, Nesibe. Ona göre!

—Beni konuşurma, anne, namus namus deyip de! Ne babam, ne sen, haftalığım durmadan artıyor diyorum da meraklanıp nedendir diye sormuyorsunuz bile. Sade gelen paraya bakıyorsunuz. Sonra bir iki cumartesi yaşıtım bir çocukla çıktım, eve geç kaldım diye dövüyorsunuz beni. Üstelik babama da söylemeye kalkıyorsunuz. harcadığım paraları da sormuyorsun. Singer dikiş makinesini almaya gittiğimizde rahatça alıverdin. Taksitleri elbet ben ödeyeceğim. Bunu hem sen hem babam biliyorsunuz. Çalıştığım yerdeki işi herkes yapar. Niye durmadan haftalığımı artırırsınlar!

...

—Sen de biliyorsun, bu kadar kolay para kazanılmayacağını. Bizim mahallenin kızlarından biliyorsun. Eskiden beri yoksul olduğumuzdan biliyorsun. Yaşlı adamlarla gezdiğim de bal gibi biliyorsun. Genç adamlar hoşunuza gitmiyor yalnız.” (Füruzan, 2015, s. 15-16)

Nesibe için yoksul olduktan sonra ahlaklı olmanın da bir gereği yoktur. O daha iyi şartlarda yaşamak için, daha fazla paran kazanmak için yaptığı işin ahlaki boyutunu sorgulamaz. Kimi zaman bu durumdan rahatsız olur, vicdanını rahatlatmak için bu adamlarla birlikteyken hiç konuşmadığından belki de onların hiç var olmadıklarını düşünmek ister. Annesi Nesibe'yi dövdükten sonra bir de babası döver. Nesibe bu dayaktan sonra evi terk eder. Babası namussuz olduğu gerekçesiyle kızı için karakola gitmeyi, kayıp ilanı vermeyi istemez.

Okullar eğitim kurumu olsa da eğitim ilk olarak ailede başlar. Eğitim kurumları ve öğretmenler bireylerin eğitimi, öğretimi için tek yer değildir. Bu öyküde yoksullukla beraber anne babanın da eğitimsiz ve bilinçsiz olmasıyla kızlarını döverek terbiye etmeye çalıştığı ve bu ceza uygulamasının Nesibe'nin hayatını çok daha kötü etkilediğini açıkça görmekteyiz.

Ah, Güzel İstanbul öyküsünde Cevahir on üç yaşındayken üvey annesinin eziyetlerinden kurtulmak için bir kamyoncudan yardım isteyip İstanbul'a gider. Bilmediği bir şehirde yapayalnız kalan kız genel eve düşer.

“... *Anahğım yemek dolabını kilitliyordu. Sandığın üstünde aç oturuyordum. Okutmadılar da beni. Evlen dediler. On üçümdeydim.*” (Füruzan, 2018a, s. 121)

Füruzan, fuhşu yoksulluktan kaçış olarak gören kızlardan *Kış Gelmeden* ve *Seyyid* öykülerinde kısaca bahseder. *Kış Gelmeden*'de Ayten eniştesinden kurtulmak için bir adamla birlikte kaçır sonrasında da barlara düşer.

“*Kızların kurtuluş sayarak başvurdukları her şeyin pahasını öğreniyordu sızım sızım.*” (Füruzan, 2015, s. 209)

“*Odalara çay verirken kapıları öylesine bir hızla açıyordu ki, bazı odalardaki zamanından önce büyümüş, yorgun yardımcı kızlar çarçabuk fırlayıp eteklerini topluyorlardı. Yaşlı patronlar, 'Destur! Destur! Ahıra mı giriyorsun? diye çıkıyorlardı.'*” (Füruzan, 2015, s. 77)

Bulduker (2017), genç kızların “düşkün”lüklerinde eğitimsizliğin payının olsa da bunun kızları tamamen masum yapmayacağını çünkü onların da seçtikleri bu yolda bilinçli bir tercih yaptıklarını belirtir. Kaldı ki yoksul olsa da bu yolu tercih etmeyen bilinçli kızlar vardır. Cennet hizmetçi olarak çalıştığı evde evin oğlu Durul'un kendisine olan ilgisini fark etse de ondan uzak durur. Çünkü aralarındaki sınıfsal farkın ve bunu aşamayacağını farkındadır.

“Gemiyle git. Daha kolay, daha güvenilirdir öylesi... Ben... Ben niçin geleyim. Senin neyin...” (Füruzan, 2015, s. 153)

Taşralı'da varlıklı olmasa da okumayı başaran bir genç kız görürüz. Genç kız üniversite okumak için varlıklı teyzesinin yanına gider. Ders kitapları yerine en sevdiği yazarları okuyup gezmeyi düşünür.

“Ders kitaplarımı değil, en sevdiğim yazarları alıp elime bir dolu yeri gezeceğim. Dostoyevski'yi, Istrati'yi okuduğum kireç badanalı çıkmadaki kayısıların sessiz karanlıklarını ve su kokusunu hep arayacağım.” (Füruzan, 2017, s. 31)

Bu öyküdeki kızın diğer yoksul aile kızlarındaki gibi okuyup ailesinin yoksulluğuna çare olmak gibi amaçlarının olmadığı üniversiteyi rahatça kitap okumak, gezmek gibi amaçlarla okumak istediği görülür. Öyküde bir de anlatıcıdan küçük olan evin hizmetçisi Yurdagül vardır. Yurdagül hakkında bilgi verilmesi de hizmetçilik yapmasından onun eğitimsiz olduğu anlaşılmaktadır.

Kurtuluş Savaşı yıllarından Cumhuriyet dönemine kadar uzanan *Gül Mevsimidir* öyküsünde savaşın devam ettiği dönemde anne kız arasında geçen bir diyalogun hem anne kızın soğuk, mesafeli ilişkisini hem ailenin mal varlığını koruma, yüksek sınıfa mensup olma çabasını savaşın önüne koyması ve toplum meselelerine karşı kayıtsızlığını göstermesi açısından dikkat çekicidir.

“Bir karar almıştım. Annemi görmemiş gibi davranacaktım bundan sonra. Bir küskünlüğüm olduğunu anlasın, tedirgin olsun istiyordum. Bana sorduğunda bir şey diyecektim. Telaşlansın, üzülün istiyordum. Ne de olsa anadır diyordum. Karanlık koyuldukça anneme daha çok öfkeleniyordum.

...

—Öğle sonu uyularını uyumuyormuşsun. Bu çok zararlıdır. Tenin bozulur, bir. İkincisi, solar tenin. Evin küçük hanımefendisi, her zaman, çalışanların gözü önünde olmaz. Bu onların saygı ve çekilmelerini azaltır, üç. Ben şu sıra seninle pek ilgilenemiyorum. Büyük bir badireden geçiyoruz. Dikkatli olmamız gerek. Sen de düzene girmelisin.

Her zamanki gibi yapmacıklı, özentili sesiyle konuşmuştu. Kararsızlıklar içindeydim. Ona açılma mı kesinlikle engelliyordu annemin duruşu. Bağırarak istiyordum anneme,

yapamıyordum. Oysa, deseysen düşünüklerimi, onun yıkıp öfkemi alabilirdim. Annemin gergin yüzü balon gibi sönuverirdi.

...

—Fransızca derslerinde dikkatli değilmışsin. Bu çok kötü. Çünkü her şey yatışınca İstanbul'a gideceğiz. Orada seçkin bir topluluğa gireceksin. Yani buradaki gibi birtakım davavekillerinin eften püften çocuklarıyla konuşacak değilsin, Fransızcana dikkat et.

...

—Mesaadet, yavrum, dediklerimi yapmalısın. Gereken terbiyenin senin için rahatlıklar hazırlayacağını bilirim gelecekte. Annemim. Benim kızımsın, çok gençsin henüz. Akşamüstleri de çıkabilirsin buraya. Hem fazla güneşte kalmak tenini karartır.” (Füruzan, 2018c, s. 38-39)

Anne çocuğu terbiye etmek için mesafeli bir tutum sergilemektedir. Çocukların kişilik yapı ve gelişimlerinde oldukça büyük ve önemli etkileri olan anne-baba tutumlarının olumsuz olması, çocukların sağlıklı bir kişilik yapısı geliştirmelerine neden olabilmektedir. Bu bağlamda anne-baba-çocuk ilişkilerinde olumlu tutumların yer almasının hayati öneme sahip olduğu ortadadır (Küçükali, 2018c, s.106). Annenin kızının önemsemediği eğitimi seçkin zümrenin bir ferdi olmak için gerekli gördüğü Fransızca konuşabilmek; güzel, alımlı görünmek için tenini korumaktan ibarettir.

Mesaadet Hanım'ın gençliğindekine benzer şekilde torunları da varlıklı ve büyük aile olmanın gereği olarak yabancı dil öğrenirler, evlerinde onlarla ilgilenecek çeşitli milletlerden yardımcıları bulunur. Kendisi de benzer şekilde eğitim alan Mesaadet bu eğitim şeklini şu sözlerle eleştirir.

“Nedim ... Fransızca eğitim görüyor benim gibi. Kızlar İngilizce... Evde Alman şvester var. Ne karışıklık! Ne yersiz bir gösteriş merakı! (Füruzan, 2018c, s. 63)

4.3.4. Kadınların Eğitimi

Füruzan kadının ve çocuğun toplumdaki yerini toplumun gelişmişliğini göstermesi açısından önemser. Bu nedenle kadınlar onun öykülerinde önemli bir yere sahiptir. “Eğitim hakkının kullanılmasına yönelik toplumda çeşitli sorunlar yaşanabilmekte, çeşitli engellerle karşılaşabilmektedir. Bu engellerden belki en önemlisi toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve/veya

cinsiyetçi tutumlardır” (Özaydınlık, 2014, s. 96). Öykülerde hem kız çocuklarının hem de kadınların tam olarak eğitimden yararlanmadığını görürüz. Bunun nedeni çoğu zaman yoksulluk olsa da cinsiyetçi yaklaşımların da kadınların eğitim almasını zorlaştırdığına dair örnekler vardır.

Füruzan’ın öykülerinde sıkça konu ettiği kadınlar, çoğunlukla dul kadınlardır. Bu kadınlar ya yoksul bir aileden gelip yine yoksul bir yaşam sürmektedir ya da zengin bir aileye mensup olup ailelerinin onaylamadığı bir evlilik yaparak yoksul bir hayat sürmeye başlamışlardır. Kadınların geldikleri aile nasıl olursa olsun değişmeyen bir son vardır; kocaları ölünce çocuklarıyla beraber yalnız kalan dul kadınlar. Bu kadınların, varlıklı ailelere mensup olanların eğitimleri olsa da yapabilecekleri bir meslekleri yoktur. Bu durumda onların hayatlarını idame ettirmelerini zorlaştırır.

Öykülerde yer alan hemen hemen tüm kadınlar bir erkeğin güdümünde yaşamaya alışmıştır. Erkek figür hayatlarından çıktığında eğitimsiz, ev dışında bir yaşamı olmayan kadınlar, yeni ve yalnız hayatlarının ağırlığı altında ezilirler. Eğitimi, mesleği herhangi bir zanaatı olmayan kadınlar; kendilerinin ve çocuklarının maddi ihtiyaçlarını karşılayan baba figürü hayatlarından çıktığı anda hayata karşı ne kadar tecrübesiz oldukları görülür.

Parasız Yatılı öyküsündeki anne diğer kadınlara göre şanslıdır. Çünkü kızı okula gitmektedir. Anne de kızı okuldayken hasta bakıcı olarak çalışabileceği bir iş bulmuştur. Ancak bazı kadınlar bu kadar şanslı değildir. Çünkü ne bir meslekleri vardır ne de çalışırken çocuklarını bırakabilecek bir yerleri.

İskele Parklarında isimli öyküde kocasına kaçtığı için ailesiyle arası bozulan, kocası ölünce de kızıyla bir başına kalan otuz yaşlarında bir kadın vardır. Kızıyla beraber tek göz bir odada yaşayan kadın kızını okula gönderip o okuldayken çalışmayı düşünür ancak yapabileceği bir iş yoktur. Kadının tahsil durumu hakkında bilgi verilmese de yapabileceği bir mesleğinin olmadığından eğitimsiz olduğu anlaşılmaktadır.

“Çalışmak için bunu okula yazdırmalı. Nasıl? Büyümesi durdu bu çocuğun. ... Peki, ben nasıl iş bulurum? Ne iş var ki bu şehirde?” (Füruzan, 2017, s. 74)

Taşralı’da üniversite okumak için teyzesinin yanına giden genç kıza annesi, teyzesinin kendisi gibi olmadığından, okumuş yazmış saygın bir kadın olduğundan bahseder.

“Okumuş yazmış kadındır.

...

Kibar kadındır ablam. Giyimini kuşamını bilir. ... Benim gibi öyle allı güllü şeyleri de sevmez. Tam paşa karısı olacak kadındır teyzen. Bunu böyle bil.” (Füruzan, 2017, s. 27-28)

Bu öyküde teyzenin kızı Jale'nin de okumuş yazmış olduğu ama çoluk çocuğa karıştığı için okumasının amacına ulaşmadığından bahsedilir.

“Demek ki, üniversiteye gitmeye kararlısın. Vallahi kızım ne demeli bilmem Jale'yi okuttuk da ne oldu. Evlenip gene çocuktu, kocaydı, aldığı diploma da süs. Üstelik bizim durumumuz uygundu. Rahmetlinin düşünceli kalbi, babalığı sayesinde.” (Füruzan, 2017, s. 29)

Öyküde eğitimin toplumda kadın için bir hak değil adeta lütuf olarak algılandığı anlaşılmaktadır. Nasıl ilk ve orta öğretim devletin bütün yurttaşları için zorunluysa daha sonrasında eğitim alabilmek de kadın ve erkek bütün vatandaşlar için gereklidir ve isteyen herkes bu eğitimi alabilir.

Balkan göçmeni bir ailenin anlatıldığı *Edirne'nin Köprüleri*'nde kadınların eğitimi ile ilgili bir bilgi verilmez. Naciye yengenin memleketinin geleneklerini yaşatmaya çalışan bir kadın olduğundan bahsedilir sadece.

“Yengemin tek tutkusu burada da memleketinin törelerini ayakta tutmaktı. Temizlik, onların geldikleri yere olan bağlılıklarını kanıtlayan tek güç olmuştu.” (Füruzan, 2017, s. 89)

Haraç'ta hiçbir eğitimi olmayan Servet Almanya'ya giden oğluna mektup yazabilmek için okuma-yazma öğrenmek ister.

“Bir şey iste deselerdi, hani var ya o masallardaki gibi, periler cinler çıkıp dilek sorduklarında okuma yazmayı sökeyim isterdim. Oğluma iki satırcık yollamak için.” (Füruzan, 2017, s. 165)

Eğitimsizlik ve yoksulluk genç kızlar gibi bazı dul kadınları da fuhşa sürükler. *Kırlangıç Balıkları*'nda Zarife, *Çocuk*'ta ismi geçmeyen kadın dul kaldıktan sonra bu yolu tercih ederler. Tabi bu kadınların eğitimsiz olmaları tek nedenleri değildir, onları masum da yapmaz ama bu yolu tercih etmelerinde eğitimsiz olmalarının payı da yadsınamaz.

4.3.5. Erkeklerin Eğitimi

Füruzan doğrudan ya da dolaylı yoldan eğitim ile ilgili meseleleri genellikle çocukların eğitim durumu ve kadınların eğitimsizlik nedeniyle kaldıkları zor durumlar üzerinden anlatır. Öykülerde pek de sık rastlanmayan erkek kahramanların eğitim durumları üzerinde durulmamıştır. Ancak *Su Ustası Miraç* öyküsünde Vedat karakterinin eğitim durumu, okuma aşkı üniversitede karıştığı olaylar neticesinde tutuklanması anlatılır. Vedat ağa oğlu olmasına karşın parasız yatılı okumak ister. Annesine, kardeşlerine karşı evdeki hizmetçilerin haklarını savunur, çalışanlara hizmetçi gözüyle değil evin bir ferdi olarak bakar.

Vedat parasız yatılı okuldayken tutuklanır. Abisi onu hapisten kurtarmak için akli dengesinin bozuk olduğuna dair rapor almayı tasarlar. Vedat tutuklanmadan önce de kardeşleri onun deli, akılsız olduğunu düşünür. Çünkü Vedat sahip olduğu maddi imkânları ve bu imkânların getirdiği gücü kullanmak istemez. Çalışanlara işçi değil birey gözüyle bakıp onlara değer vermesinin sebebi ise Vedat'ın kardeşlerinden farklı olarak çokça okumasından kaynaklandığı yazar tarafından sezdirilir. Böylece yazar bireyin kendini geliştirmesini örgün eğitimin yanında edebiyatın da payı olduğunu okuyucuya gösterir. Ancak Vedat'ın ağa oğlu ve varlıklı olması düşünüldüğünde parasız yatılı okulda okuyabilmesi tutarsızdır.

Gecenin Öteki Yüzü'deki ismini bilmediğimiz genç, Anadolu'dan İstanbul'a üniversite okumak için gelmiştir.

Eğitilmiş olan bir başka erkek kahramansa *Bir Evin Dıştan Görünüşü*'ndeki Sedat'tır. Memur çocuğu olan Sedat okuyup mühendis olmuştur. Sedat'ın babası Rahmi namuslu, rüşvet almayan, kendi doğruları ve ahlak anlayışı olan bir profil çizerken oğlu annesini Fitnat'ın yetiştirme şekli dolayısıyla tam tersi bir profil çizer. Sedat zengin olmak, iyi koşullarda yaşamak için istediği her şeyi yapar karısını bile buna göre seçer.

“Oğlum bilir neyle adamı olunacağını. Öyle ‘namus rüşvet falan efendim almam’ diyerekten olmuyor. Değil mi, Rahmi Bey?.. Namusla olaydı sen yükselir başmüdür, başmüfettiş, olurdun değil mi, Rahmi Bey?..” (Füruzan, 2015, s. 93)

Rahmi Bey karısının kendisine yönelik küçümseyici söylemlerine karşın kendisini okumuş yazmış olması dolayısıyla savunur.

“*Yani el uğuşturup, boyun büküp, çanak yalayanlar demek istiyorsun Fıtnat Hanım. Yoo, ben okumuş yazmış adamım, bir Nedim, bir Fuzuli okurum. Hala da okurum ya... Benim diyen incelikte edep görmüş adamın parmağı ağzında kalırdı.*’

...

Çocuklarımızı ben terbiye etseydim daha iyi olurdu. Ama senin hırsın yok mu... Dairemde üstlerime hademelik yapamazdım üç günlük dünya malı için.” (Füruzan, 2015, s. 94)

Füruzan eserlerde doğrudan yoksul erkeklerin eğitimi hakkında bilgi vermese de bu erkeklerin yüksek eğitim ya da bir mesleğe yönelik eğitim almadıklarında çoğunlukla zor şartlarda altın düşük ücretlere çalışırlar. Bu zor şartlar neticesinde hastalanan ya da iş kazası geçiren erkekler erken ölür, arkalarında da karılarını ve çocuklarını bırakırlar. Herhangi bir başka geçim kaynağı ya da mal varlığı olmayan bu kadınlar çocuklarını okutmakta güçlük çekerler. Erkeklerin eğitimsiz oluşu çocuklarının yaşam koşullarını ve eğitim olanaklarını etkilemektedir. Ancak eğitilmiş, memur ya da zengin olan erkeklerin çocukları için böyle bir zorluk yoktur.

4.4.1. Toplumun Eğitime Bakışı

Eserlerde toplumun eğitimi bakış açısı yoksul aileler ve zengin aileler üzerinden gösterilmiştir.

4.4.2. Yoksulların Eğitime Bakışı

Yoksullar için eğitim ya ulaşılması güç bir fırsattır ya da ne olursa olsun ulaşılması gereken yoksulluktan kurtulmanın tek çaresidir. *Özgürlük Atları* ve *Parasız Yatılı* öykülerinde yoksul kız çocukları okumak için parasız yatılı sınavını kazanmak zorundadır. *Parasız Yatılı*’da annenin kızına “*Sonra bizi tayin edecekler.*” demesi kadının eğitimi sadece çocuğu için değil kendisi için de bir kurtuluş, rahat yaşam olanağı olarak gördüğünü gösterir.

“... *Sonra bizi tayin edecekler. Sen okulu bitirip öğretmen olunca, ben de çalışmam hastanede. Beraber çıkar gideriz.*” (Füruzan, 2017, s. 105)

Ailelerin çocuklara okuyup onları yoksulluktan kurtarmasına yönelik yaptıkları telkinler, çocukların omuzlarında daha fazla sorumluluk yükler. Çocukların okumanın önemini kavramaları ve parasız yatılı sınavlarının onlar için taşıdığı değer *Parasız Yatılı*

öyküsünde “*Parasız yatılı imtihanlarını çocukları hep erken gelir. Hiç gecikmezler.*” (Füruzan, 2017, s. 107) ifadesiyle gösterilir.

Kuşatma’da Nazan’ın babası, *İkinci Yaz Şarkıları*’nda Şemsigül’ün babası çocuklarını okutarak kendi yoksulluklarının, çaresizliklerinin kızları sayesinde biteceğini düşünürler.

“*Nazan’ı okutalım diyorum ne yapıp yapıp. Okumuş olursa belki bizim sürdürmemiz onda biter.*” (Füruzan, 2018a, s. 69)

“*... Benim gibi tahsilin yarıda kalsın istemem. Seni yüksek okutacağız. Okumuş insanın hali bambaşkadır.*” (Füruzan, 2019, s. 82)

Redife’ye Güzelleme’de Temir, kızı Redife’yi okutup onun yoksulluktan kurtulmasını, okuyan, sorgulayan bir birey olmasını, kendini savunabilmesini ister.

“*Onu okutacağım, dedi kızın babası, bu sözle deminki dalgın, uzak bakışı gitmişti. Ne yapıp edip okutacağım. Anlasın nedir olan biten dünyamızda.*”

—*Olacak bir bey okuyup, ha Temir Efendi. Ak yakalıklı. Evet evet, hayır hayır, sonra sonra diye sorular soran bir bey. Bizi de beğenmeyecek.*

Evet beğenmeyecek belki bizi ve babasını. İstemem ille beğensin. Lakin, olur derim Redife’ye destek ileride. İşte bunu isterim en çok. Kızmayalım başka yerlere gidip durur diye okuyunca. Redife kızdır biçare, büyür erişirse, bir de yoksulluk... Ezilir gider. Kanından birisi, erkek kardeşi savunur anca onu. Okumuşlar nasıl savunursa kendini.” (Füruzan, 2018a, s. 172)

Tokat Bir Bağ İçinde’de Pomak bahçecinin karısı liseyi okumak için kasabadan ayrılacak çocuklar için “*Okusunlar, adam olsunlar. Çürümesinler bizim gibi.*” sözleriyle eğitimin işlevini kendi bakış açısıyla açıklar (Füruzan, 2018a, s. 39). Yine aynı öyküde eğitim görmüş kimselerin toplumda saygı görmesinden şöyle söz edilir:

“*Bizim ilçede ortaokula başlayan saygı görürdü, bilirsin. Ne derdi büyüklerimiz?*”

“*Bunlar iyice mektepli oldular. Bizi beğenmezler elbette.’’*” (Füruzan, 2018a, s.28)

Kanı Unutma öyküsünde Durkadın köye gelen okumuş yabancılardan tedirgin olsa da köyedeki çocukların okumasına sıcak bakar.

“Bizim köylük yere ne zaman bir yazıp çizen gelse, sonu bize hayır değildir.

...

Onların okumasından, yazmalarından hiç korkmam. Er mektuplarını gurbetçilerin yanıtlarını, dizimizin dibinde çizip dururlar. İki şekerine, gazlı dolapta serin serin soğutulmuş renkli gazozuna.

...

Köyümüze yabandan gelip de yazıya oturanlar var ya, işte onlardan ziyade yılarım.”
(Füruzan, 2018b, s. 13)

Bazı babalar kızlarını okutmak istemez. Cinsiyetçi bir yaklaşımla kadının yerinin evi olduğundan dem vururlar. *Kuşatma*'da Neriman, *Tokat Bir Bağ İçinde*'de Nahide sınıfta kalınca okuldan alınıp çocuk yaşta evlendirilirler.

“Sınıfta kalırsan şart olsun alırım okuldan,’ demişti babam. ‘Hem sabahı sabah edip hem de ders kitabından başka kitapları okumalarına bakıyorum da sen adam olmazsın diyorum. Kadın dediğin evine yakışır.’ Direnmiştik Hatice’yle birlikte. Ben sınıfta kaldım. Ertesi yıl bir kısmet çıktı dediler. Evlendim. ... Ne de inanmıştım kendime, yaparım ederim diye. Güya doktor olacaktım da... Lisede bir yıl döndüm diye alıverdiler.” (Füruzan, 2018a, s. 27)

Tokat Bir Bağ İçinde'de ailesi ve yakın çevresi Hatice ile arkadaşlarını okumaları için yüreklendirirse de karma eğitimin yapıldığı ortaokulu doğal karşılayan kasaba halkının kızların okumasına pek de sıcak bakmadığı görülür.

“Oysa ilk etek-ceketimle dört parmak topuklu ayakkabımı giyip Eğitim Müdürlüğü’ne gittiğim gün çarşı kahvesinin önünden geçişte utancımın adımlarım karışmıştı. Biliyordum eleştirilerin başlayacağını gece gidilen evlerde.

‘Şehir kesimine özendi istasyonununki... Yürümesi falan açıldı saçıldı’ diye.

Gözdağıydı, kadın kısmınaydı sözler. Kadınlar da katılırdı, uzun uzun konuşulurdu. Oysa biz okul dönüşleri unutulmuş bir şeyi alıp iletendik mutfağın eksiğine.” (Füruzan, 2018a, s. 43)

Bir Evin Dıştan Görünüşü'nde Fıtnat Hanım oğlunun okumasını çok para kazanarak kendisini rahat ettirmesi için ister. Kendi hırsları uğruna oğlu küçük yaştan itibaren doldurur.

“*Elalemin burada kimler oturuyor acaba, diyecekleri bir yerimiz olsun Sedatım. Dışarıdan bakan, içindekilerin, bizim, benim değerlerimizi bir çırpıda anlatsın*’ ...

Oğlumun sayesinde gün göreceğimi anladım.

Hafiflerdim”. (Füruzan, 2015, s. 118)

4.4.3. Zenginlerin Eğitime Bakışı

Zengin aileler eğitimi bir araç olarak görmektedir. *Nehir*'de Vali Bey'in karısı ailesi yabancı dil bilmeyi gerekli gördüğü için göstermelik de olsa yabancı dil öğrenir.

“*Bildiği Fransızcadan nasıl yararlanmıştı karısı. Bir kez bile okurken görmemişti onu. Ailesinin gelenekleri bir yabancı dil bilmeyi zorunlu kılmıştı.*

...

Tanıdıkları: ‘Vali beyin karısı Fransızca’yı anadili gibi biliyormuş,’ diyorlardı. Oysa Türkçeyi bildiği su götürürdü. Ama o erdemli suskunluğu, ona bulunduğu her çevrede bir üstünlük sağlıyordu.” (Füruzan, 2017, s. 43)

Gül Mevsimidir öyküsünde yine zengin ailelerin yabancı dil bilmeyi yüksek zümrenin, burjuvanın bir gereği olarak gördüklerinden önemsedikleri görülür.

“*Fransızca derslerinde dikkatli değilmişsin. Bu çok kötü. Çünkü her şey yatışınca İstanbul'a gideceğiz. Orada seçkin bir topluluğa gireceksin. Yani buradaki gibi birtakım davavekillerinin eften püften çocuklarıyla konuşacak değilsin, Fransızcana dikkat et.*” (Füruzan, 2018c, s. 39)

Bazı erkekler sınıf atlama çabasıyla iyi eğitimli zengin aile kızlarıyla evlenirler. *Nehir*'deki Vali, *Bir Evin Dıştan Görünüşü*'ndeki Sedat bu amaçla evlenirler.

“*Büyük mülki erkan'dan olmanın bir koşuluymuş, kanıtıydı karısı.*” (Füruzan, 2017, s. 43)

“*Anne diyor, sus anne, öyle bir aileye girebilmek için nasıl uğraştığımı bilemezsin. Kız he dediğinde fırsatı kaçırmamak gerekiyordu. Sen de buna sevineceksin, iyice düşün. Öyle bir*

gelinin kaynanası olmanın onurunu. Apartmanına yerleş, gelip elini öpecek. Aşık bana. Oğlunun bir dediğini iki etmiyor. Biraz nazlı, hoş göreceğiz o kadarını. Ne de olsa zengin kızı. Şımartılmış. Bu huyları bizim işimize yaradı. Çünkü her istediğini yaptırıyor.” (Füruzan, 2015, s. 130)

Zengin ailelerin buldukları sosyal konumun bir gereği ve belli çevrelere girmenin aracı olarak çocuklarına aldıkları eğitim, çocuklarının yine belli bir sosyal sınıfa girmek için araç olarak kullanılmasına sebep olur. İki taraf için de eğitim bireyin kendini geliştirmesi için amaç değil sosyal statü sağlamak için araç olarak kullanılır. Üstelik bu insanlar kendileriyle aynı çevreden olmayan insanların, özellikle kadınların, eğitim almasını da gereksiz görür. *Taşralı*’da paşa karısı olan teyzenin yeğeninün üniversite okuma isteğine karşı takındığı tutum bunun bir göstergesidir.

“Demek ki, üniversiteye gitmeye kararlısın. Vallahi kızım ne demeli bilmem. Jale’yi okuttuktan ne oldu. Evlenip gene çocuğu, kocaydı, aldığı diplomada süs. üstelik bizim durumumuz uygundu.” (Füruzan, 2017, s. 29)

Piyano Çalabilmek öyküsünde Müberra’nın Rumelili kocasını hor görmesiyle varlıklı ailelere mensup kişilerin artık o yaşamı sürdürmese bile beraber yaşadıkları insanları küçümseyerek bakması, aldıkları eğitimleri, okudukları kitapları statü göstergesi sayarak kendilerini üstün tutma çabası dikkat çeker.

“Baban ne bayram anlar ne seyran. Nerede okumuş yazmış ince insanın hali. Biz İhsan’la Acıbadem’de hep okurduk. Anneannenler Kuşdili Çayırı’na gezintiye çıktıkları vakit evde kalıp bütün romanları hatmederdik. Nerede o günler! Her şey geçti gitti.” (Füruzan, 2017, s. 38)

4.5.1. Eğitime Yönelik Eleştiriler

Füruzan’ın öykülerinde eğitime yönelik eleştiriler geniş bir yer tutar. Biz eğitime yönelik eleştirileri okul, öğretmenler ve toplumun eğitime bakışı başlıkları altında da değerlendirdiğimizden tekrara düşmemek adına bu başlık altında bu yönlü eleştirileri genel hatlarıyla değerlendirerek daha çok eğitim sistemine yönelik eleştiriler üzerinde durduk.

Öğretmenler başlığında da değindiğimiz gibi Füruzan eğitime yönelik eleştirilerini çoğunlukla öğretmenler üzerinden göstermiştir. *Sabah Eskimişliğin, Özgürlük Atları, Parasız Yatılı, Temizlik Kolu, Kış Gelmeden, İkinci Yaz Şarkıları, Tokat Bir Bağ İçinde* öğretmenlere

yönelik eleştirilerin yoğun olarak yer aldığı öykülerdir. Bu öykülerde öğretmenlerin yanlış tutumlarının, soğuk ve sevgisiz oluşlarının, öğrenciler üzerindeki olumsuz etkileri üzerinde durulmuştur. Ayrıca öğretmenlerin başarısız sınıf yönetimi, istenmeyen davranışla başa çıkamama, cezaya başvurma, öğrencilerini dövme gibi unsurlardan hareketle pedagojik yönden eksiklikleri eleştirilmiştir. Derslerin tekdüze anlatılması yönüyle öğretmenlerin anlatım becerileri eleştirilir. Yine bu öykülerde öğretmenlerin yoksul çocukları ikinci plana atmasının, yoksulluklarını daha çok hissettirmesinin, öğrencileri maddi durumlarına göre değerlendirmesinin yanlışlığı üzerinde durulur.

Özgürlük Atları öyküsünde ana kahraman çağrışımlar yoluyla ilkokul yıllarını ve okulda öğretilenleri hatırlar. Okulda, hayvanları niye severiz? konulu bir ödev verilir. Okulda hayvanların faydalı oldukları için sevildiğini öğretilmiştir:

“Ben söyleyeyim canım, inekler süt verir, koyunlar et verir, köpekler, ya kediler; kedileri sevmek gerekmez insanlar kaparı icat ettiler...” (Füruzan, 2017, s. 16)

Kahramanımız ise bu durum özelinde hayvanları bile işine yaradığı ölçüde seven pragmatist uygar insanı eleştirir.

“Faydalı hayvanların bi kez daha sayalım. Atları çok seviyorum, bana büyüyünce at alır mısın? Otomobil doldu her yan. Atları sevmeyelim mi?”

...

Kapanlar çıktığından bu yana, kedilerle alışverişim hiç de uygar birine yakışacak gibi değil.

...

Kapanları kedi gibi görene dek benden uygar kişi yapılamaz.” (Füruzan, 2017, s. 17)

Parasız Yatılı'da devlet parasız yatılı sınavlarına giren öğrencilerden kefil istenmesi, her çocuğa aynı derecede fırsat eşitliği sağlanmaması eleştirilir. *Tokat Bir Bağ İçinde* öyküsünde Hatice; öğretmenlerin yanlış tutumlarından, eğitim sisteminin yanlışlığından ve arkadaşlarının bu yanlış sistem içinde yitip gittiğinden yakınır.

“Öğretmenlik sınavlarına katılma çalışmalarına başlamalıyım. Lisedeki civil civil arkadaşlarımı üniversite yıllarında yanımda bulamadım. Çoğu yarıdan döndüler. Sınıfının en

zekileriymi çoğunluk dönenler. Eğitimin yanlışlığıydı onları döndüren, bunu şimdi iyice biliyorum. Bir Nahide vardı, bir Sezai vardı, kovuşturma açılmış kitapları edinip okuduğumuzda ders araları birbirimizi taşkınlık dolu aramalarımız, o yaşta bile bulduğumuz doğrular, onları üniversiteye dek getirmeliydi.

...

Büyük Türkiye haritasının aslı durduğu dalga dalga badanası kirli, tabanı ahşap sınıfının gürültüsü, gerçeği olan arkadaşlarım. Kırdılar sizleri, ezmeye kalktılar, ezdiler de. Türlü yolları denediler. Deneyenler de yanlışlarını belki de bilmiyorlardı. Bileydiler hangi insan yüreği dayanırdı dört bir yana dağılmanıza. (Füruzan, 2018a, s. 25-26)

Hatice arkadaşlarını okumaktan caydıran eğitim sistemini bu sistemin uygulayıcısı olan öğretmenlerini eleştirir. Kitap yasaklayan sisteme değil kitap yasaklamanın yanlışlığını genç yaşında fark eden öğrencilerine kızan öğretmenlerini suçlar. Öğretmen olmaya karar verdiğinde onlar gibi bir öğretmen olmayacağına düşünür.

“Öğrenciliğin ne olduğunu bilirim ama, Bildiğim öğretmenler gibi olamam. Öğretmen olamazsam bile arkadaş olurum onlarla.” (Füruzan, 2018a, s.7)

Eğitimin yanlışlığı okumaya istekli öğrencileri yarı yoldan döndürdüğü gibi okuyanları da beğenmeyen, onlardan bunalan, yabancılaştıran bir hâle getirir.

“Elbette yanlıştı gördüğümüz eğitim.

Doğru olsaydı Nahide bu denli çabuk yenilir miydi?

Nahide'nin bucak müdürü kocası kendi yurdundan, kendi insanlarından bunalıp içkiye, barlar dadanır da güvensiz bir evliliğin çocuklarını yetiştirirler miydi?” (Füruzan, 2018a, s.40)

Eğitimin ve eğitimcilerin yanlışlığını gören Hatice bunu düzeltmek için okuyup harekete geçmek ister. Halka acımak yerine onları bilinçlendirmeyi, haklarını savunmayı öğretmek ister.

“İnsanlarımızı tanımaya varacaktık. Bir yerde yanılmıştık, O yaşlarda bunu olarak görmek gerek. şimdi salt acımayla düzelmeyecek olanı biliyoruz. Haklı olanlara haklarını

savunmayı öğreteceğiz. Öğrenecekler de öğreniyorlar da. Çünkü temelde tek güvenilecek çıkıştır bu.” (Füruzan, 2018a, s. 29)

Öğrencilerini anlamayan, onları tek tip kişiler haline getirmeye çalışan, ötekileştiren eğitimcilerle öğrencilere fırsat eşitliği tanımayan eğitim sistemi eleştirilir.

“Kasabamızın ortaokuluna Urfa’dan devlet hesabına okumaya gelen, bitirince salt ebe olma olanağı tanınan kızlar yalnız aralarında mı arkadaşlık ederlerdi? O beşli kız kümesini nasıl unutabiliriz? Onlarla aynı yıllarda okumuş olanlar, tuğlaları sıvanmamış okulumuzda kavruk üç akasya ağacının dibine toplanıp durmalarını, kara kaşlarının altındaki uzak bakışlarını lehçelerinin başkalığına takılmamızı, ‘Kürt kızı bunlar,’ diye gülüşmelerimizi, unutabilirler mi? Ebelikten öte bir fırsat eşitliği tanımayan eğitimlerini yabancılıkla sürdürmelerini, okulumuzun başöğretmeninden öteki öğretmenlerine dek sağlamıştık onlara. Kendi yurttaşları arasında bir süre kalıp uzaklara gittiklerinde kök veren sevgisizliği engelleyecek bir şeyler yapmadık. Diploma alma günü şakaklarını geren sıkı, kalın, kara saç örgüleriyle bir arada suskun duruyorlardı gene. Sınıf birincimize (Malmüdürünün kıızıydı, sarışın, güzel, nazlı) ödül verilen altın suyuna batırılmış dolmakalemi aynı karanlık bakışla izlemişlerdi. Büyüklerden kimse düşünmemişti bir armağan vermeyi onlara. Doğuya gittiklerinde aramızdan bir yumuşak anıyla ayrılmalarını sağlamak için. Topu topu beş kara kızdılar, yeni yoksul çocukların hiç olmazsa sağlıklı doğmalarına yardımcı olacak. Bu eğitim, lisede de Nahide’yi, Sezai’yi, daha birçoğunu yedi, ufaladı. Dolaplarımızı karıştıran, polis gibi başöğretmen yardımcısı bayan öğretmenleri orada tanıdık. Bir ikimiz için kovuşturma bile açtılar.

‘Hanım abla çalışkansın, geçimlisin. Kim aklına sokuyor bu zararlı, yasak kitapları okumayı? Devletimizi yermek iki akıl yoksununa mı kalmış? Hükümet bilir sizler için neyin iyi olduğunu’

Emekliğinin yaklaşan yıllarını sayan yumuşak davranışlı başöğretmenimiz Hilmi Bey’in duygusuz uyarmaları, kızlarının kanlı canlı kabalıkları, tekdüze uzanan ders saatleri zordu.” (Füruzan, 2018a, s. 40-41)

Bu kısımda öğrencilerini kaynaştırması gerekirken ailelerinin konumuna göre ayıran, baskıcı, eleştirel düşünmeyi hoş görmeyen, tek tip öğrenciler yetiştirme çabası içerisinde emekliliklerinin gelmesini bekleyen öğretmenler sorgulanır:

Eğitime y6nelik eleştirilerin yoğunlukta olduğu *Tokat Bir Bağ İçinde*'de partiler 6st6 tutulması gereken eğitim politikalarının siyasi partilerin politik kaygılarına indirgenmesi tenkit edilir:

“Artık babanın Halk Partisi burda lise açmaz. Ancak Demokratlar kazanmalı ki bir lisemiz olsun. Halkevi binası olsa davranırlardı.” (F6ruzan, 2018a, s. 39)

Burada eğitime y6nelik yatırımların halkın ihtiyaçlarından çok seçmen kazanmaya y6nelik olduğu g6r6lmektedir.

Bir Evin Dıştan G6r6n6ř6'nde memurların halkı cahillikle suçlayarak k66msedikleri g6r6l6r:

“T6rkiye'mizde, cahilin çokluğundan 6t6r6, y6neticilerin ne denli 6nemli g6revlerle y6k6ml6 bulunduğunu belirtirdi. Halkın, 6zellikle k6yl6n6n iler acısı durumunun bizlere, biz okur-yazarlara Hazırladığı zorluklardan yakılırdı. Taha Bey, en ağırından en eğlencelisine kadar her şeyi aynı şakacı el-kol sallayışıyla anlatırdı.

O g6n dairede geçen bir olayın, onun yinelemesiyle gecemize renk katışına tanık olurduk.

'İmzanı at altına amca' diyorum.

'Bilmem yeni T6rke' diyor.

'Eh 6yleyse daha zor olan eski T6rke at bakalım g6relim'

Tanrı sizi inandırсын herif y6z6me T6rke konuşmuyormuşum gibi bakıyor.

'Ne zoru ne kolayı ikisini de bilmem' diyor.

Gelin de çıkın işin içinden efendim. Harf devrimi yapılalı bunca yıl geçmiş. Okuma seferberliğinde eğitmenler, 6đretmenler yurdun d6rt yanına dağılmış. Adam Ankara'nın dibinde. Gelin de bu milletle sorunlarınızı 6z6n. Eski harfler zordur desen, adam bilmiyor ki, Latin alfabesini s6kmenin kolaylığını çıkarsın. 6stelik bucak m6d6r6 bir arkadaşın dediğine bakılırsa tefeci k6y imamları yoluyla, k6yl6lerimiz eski harfe daha tanidik ıkıyorlarmış. Boş laflar bunlar. Denenince anlaşılıyor. Evrakını imza için 6b6r arkadaşa yolluyorum. Su

dökmeye koridora çıktığımda bir de bakıyorum ki, adam elinde kağıtlar sünepe sünepe duruyor duvarın dibinde.

'Ne bekliyorsun burada amca' diyorum. 'Handiyse akşam olacak. Ta Kızılcahamam'dan gelmişsin efendi. Eee, işin bitsin istemiyor musun?'

'Bu benim kaçınıcı gelişim beyim. Hiçbir gün bitmemişti ki şimdi bite' diyor.

'Niçin çıkmazsın yukarı?'

'Senin dediğini anlamadım. Yolladığın kişiye sorduğumda, ben işe karışmam, Taha Bey'e danış deyiverdi. Çekindim yine karşına dikilmekten.'

Gel de şimdi gülme. Yahu şaşırıyorum bunlar bu pısrıklıkla nasıl olup da Anadolu savaşında düşmanın anasını bellemişler. Şu iş biteli şunun şurasında kaç yıl oldu ki... Otuz yılı bulmadı birader. Hepsi böylesine yılgın, iki sözü çatıp adam içine çıkamıyorlar. Söyleneni anlamıyorlar. Yahu ihtiyat subaylığından bilirim. Bunların bir koşusu var birader, komedinin böylesini hiçbir tiyatrodan, filmde rastlayamazsınız. Sanki bacakları tek parça, kıvrıp bükme yok. İnsan seyrederken, işte şimdi gövdelerinin gıcırtiları duyulacak diyor. Öylesine katı, kaskatı. Namazda nasıl çömeliyorlar akıl ermez.

Bu ve benzeri şeyler konuşulur, gülünür, neşelenilirdi." (Füruzan, 2015, s. 109-110)

Burada memurların halkı küçümseyişi, eğlenmek için konuk günlerinde cahil halkın durumunu anlattıkları, onların eğitimsizliklerinden yakındıkları görülür. Bunların yanında başkentin yanında dahi olsa okuma-yazma bilmeyen ne eski ne yeni harften bihaber, cahilliği neticesinde de imamların kandırdığı halkın acınası hali betimlenir.

BÖLÜM 5

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde elde edilen bulgulardan hareketle araştırmanın amacı, sonuçları tartışılmış, sonuçlara varılmış ve bazı önerilerde bulunulmuştur.

5.1. Tartışma

Füruzan'ın öykülerinde yer alan eğitim unsurlarını tespit etmeyi amaçlayan bu araştırma kapsamında Füruzan'ın 6 basılı öykü kitabında yer alan toplam 31 öykü eğitim unsurlarını içermesi açısından incelenmiş, bu öykülerin 28'inde eğitim unsurlarını içeren ögeler tespit edilmiştir. Füruzan'ın süreli yayınlarda kalan birkaç öyküsünü araştırmaya dâhil etmememizin sebebi yazarın bu eserleri yazma denemeleri olarak görmesi ve sahiplenmemesidir. Elde edilen bulgularda yazarın eğitimle ilgili meseleleri genellikle eğitim sorunları açısından ele aldığı görülmüştür. Bu sorunlar ise eğitim sistemi, öğretmenler, idareciler ve halkın eğitime bakışı üzerinden gösterilmiştir. Baş (2009)'da Füruzan'ın öykülerinde eğitime yönelik eleştirileri öğretmenler, eğitim sistemi ve okullar, toplumun eğitime bakışı başlıkları altında değerlendirmiştir. Baş'ın çalışması dışında alan yazında bazı tez çalışmaları içerisinde “eğitim” başlığı altında genel değerlendirmeler yapılmış ve eğitimsizliğin yol açtığı sorunlara değinilmiştir.

Her edebî eser yazıldığı döneme ışık tutar. Füruzan'ın eserleri de kaleme alındığı dönemdeki sorunları, toplumsal meseleleri içerisinde barındırır. Yazar olaylardan çok durumlara yoğunlaştığından eğitimle ilgili meseleler de kişilerin eğitimi algılayışı üzerinden gösterilmiştir. Yazar özellikle yoksulluk temasıyla birlikte işlediği eğitimi bu insanların hayatlarında ne ifade ettiğine göre anlatmıştır. Füruzan, eserlerde göçmen ailelerin eğitime bakışını da gösterir ancak biz bu aileleri de yoksul aileler başlığı altında değerlendirmeyi uygun gördükse de göçmen aileler için burada bir parantez açmak yerinde olacaktır. Füruzan'ın ilk kitaplarında yer alan *Edirne'nin Köprüleri*, *Temizlik Kolu*, *Redife'ye Güzelleme* isimli öykülerinde göçmenler konu edilirken bu öykülerdeki aileler çocuklarının okutma çabası icindedirler, *Günü Birlik Adada* ise hizmetçi olan Cennet'in işçiliğin daha iyi olmasını savunmasıyla göçmenlerin eğitim anlayışında bazı değişikliklerin olduğunu görürüz.

Öykülerde yoksul insanlar için eğitim bir umut kapısıdır. Bu insanların tam tersi durumda olan zenginler içinse eğitim imaj yaratmak, burjuva sayılmak için gerekli görülen bir araçtır. Toplumun iki zıt kesimi de eğitimi bir araç olarak görür ancak yoksul kesim için daha

hayati bir noktada konumlanmıştır. Eğitim olanağı bulamayan yoksul genç kızlar ve dul kadınlar yaşam şartları ve eğitimsizliklerinin getirdiği cahillikle fuhşa sürüklenir.

Eserlerden elde edilen bulgularda yoksul çocuklarının eğitimde fırsat eşitliğinden yararlanamadığı ve bu durumu aşmak için tek çarelerinin parasız yatılı sınavlarını kazanmak olduğu görülür.

Füruzan'ın eğitimle ilgili üzerinde durduğu bir başka sorunsu yabancı okullarda verilen eğitimin niteliği ve amacıdır. Yazar bu okullarda rahibe eğitimi verildiğinden okulların eğitim anlayışını eleştirir. Bir de bu okullarda eğitim gören, okulların iç yüzünü bilen varlıklı kadınlar bile bile çocuklarını bu okullara göndermeye devam ederler. Çünkü burjuva aileleri için eğitimin amacı bireyin iyiye, doğruya ulaşması, kendini geliştirmesi değildir; onlar eğitimi, belli okullarda okuyabilmiş olmayı yüksek zümrede bulunmanın bir aracı olarak değerlendirirler.

Yoksul çocukların okulda çoğu faaliyetin dışında kalması öğretmenlerin bir eksikliği ve hatası olarak görülür. Millî bayramların, beden eğitimi derslerinin dışında kalan çocuklar yoksulluğun getirdiği ezikliğinden herkesle aynı şartlarda olması gerektiği okulda dahi kurtulamaz hatta bunu daha fazla hisseder.

Erkeklerin eğitimi öykülerde kadınlarınkı kadar yer tutmasa da işlenen bir meseledir. Erkeklerin eğitimsizlik neticesinde ağır işlerde çalışmaları, yoksullukları, çocuklarını da etkiler.

5.2. Sonuç

Türk edebiyatının önde gelen öykücülerinden olan Füruzan empati duygusu ve yazma sorumluluğuyla yaşadığı dönemdeki toplumsal aksaklıkları eserlerinde bu durumları yaşayan insanların gözünden aktarmıştır. Bu nedenle Füruzan'ın eserlerinde yer verdiği eğitim meseleleri herhangi bir ideolojik kaygı gütmeksizin toplumun sorunlarını anlatmak gayesiyle öykülerde yerini bulmuştur.

İncelenen eserlerde eğitimle ilgili olarak elde edilen veriler;

- kız çocuklarının eğitimi,
- erkek çocuklarının eğitimi,
- genç kızların eğitimi,
- kadınların eğitimi,

- erkeklerin eğitimi,
- yoksul ailelerin eğitime bakışı,
- zengin ailelerin eğitime bakışı,
- eğitime yönelik eleştiriler,
- okul
- yabancı dilde eğitim veren okullar
- öğretmenler

alt başlıklarında sınıflandırılmıştır.

Füruzan, öykülerinde durum anlattığından öykü zamanı dar olsa da çağrışımlar, geriye dönüşler ve bilinç akışlarıyla zaman genişletir. Genişleyen, geçmişe yönelen bu zaman da öykü kişilerinin muhakkak çocukluk yıllarına dair bir anı, özellikle okula ve öğretmene dair olumsuz bir anı vardır. Yazar, bu yolla eğitim sistemini ve sistemin içerisindeki öğretmen ve idarecileri eleştirir. Öykülerde eğitimle ilgili meselelerde eğitim sistemin yanlışlığı, öğretmenlerin yanlış tutum ve uygulamaları üzerinde sıklıkla durulur. Esasici eğitim sistemi öğretmenlerin uygulamaları üzerinden eleştirilir. Ve bu uygulamaların yanlışlıkları çocukların gözünden gösterilir. Yazar bu tespit ve eleştirileri ders verir şekilde didaktik bir üslupla yapmaz, öykünün içine yedirir. Öğretmenlerin yanlış tutumların öğrenciler üzerindeki etkisi çocukluk döneminden örneklerle verildiği gibi öykü kişinin geriye dönüşleri ile de anlatılır. Böylece bu yanlış tutumların çocuk ruhunda meydana getirdiği olumsuz etkilerin yıllar geçse de devam ettiği gösterilir. Öykülerde doğru tutum ve davranışları olan öğretmenler varsa da bunlar azınlıktadır. Füruzan'ın eğitim sistemine yönelttiği doğrudan ve dolaylı eleştiriler hem bir tespit bulma hem de yanlışlığı göstererek bu sorunların düzeltilmesi için bir çaba olarak değerlendirilebilir.

Yazarın öykülerinde yer verdiği eğitim unsurları öykülerin yazıldığı 1970'li yıllardan bugüne değin eğitimde değişen durumları, devam eden sorunları kıyaslama imkânı sunmaktadır.

Füruzan'ın öykülerin toplum kesimlerinin eğitime bakışını ve eğitimden beklentisini göstermesi açısından ve eğitim sorunlarının incelenmesi açısından önem arz etmektedir. Füruzan'ın eğitimle ilgili olarak üzerinde yoğunlaştığı diğer mesele ise eğitimin sorunlarla dolu olmasıdır.

Öykülerden elde edilen eğitim unsurlarıyla ilgili sonuçlar şöyledir: Füzuran'ın öykülerinde eğitim, yoksullar ve zenginler denilen iki zıt toplumsal gruba göre farklı algılanır. Yoksullar için eğitim almak zordur ve eğitim almak, okuyup sınıf atlamak, yoksulluktan kurtulmak için zaruridir. Ve bu insanlar eğitim alamadıklarında çeşitli bireysel, toplumsal sorunlar oluşmaktadır. Zenginler içinse eğitim buldukları sosyal sınıfın bir gereğidir, eğitimden mahrum olmak, eğitim alamamak gibi sorunları yoktur. Eğitimi iyi bir evlilik yapmak, belli zümrelere girmek için araç olarak görürler. Yine bu toplumsal sınıfın eğitim aldığı kurumlar da diğerlerinden farklıdır. Bir üstünlük göstergesi saydıkları yabancı dillerde eğitim veren okullar, yabancı dadılar aslında içi boş yüzeysel bir eğitim vermektedir. Çoğunlukla yoksul ailelerden gelen memurlar halkın eğitimsiz cahil oluşunu küçümseyerek eleştirir. İçlerinden geldikleri sınıfı biraz daha iyi konumda olduklarında hakir görmeye başlarlar.

Eğitim sorunlarla doludur. Bu sorunlar; öğretmenlerin, idarecilerin yanlış tutumları, eğitim yapılarındaki olumsuzluklar, eğitim sistemindeki yanlışlıklardır. Özellikle küçük yaştaki çocuklar üzerinde okul binalarının soğuk, ruhsuz renkleri; öğretmenlerin sevecenlikten uzak, öğrencileri arasında ayırım gözeten tutumları, idarecilerin empati yoksunluğu ile yaptıkları uyarılar olumsuz bir etki bırakır. Eğitim sistemindeki yanlışlıklar, bu yanlışlıklara maruz kalan öğrencilerin gözünden eleştirilir. Özellikle yoksul çocukların eğitimde eşitlik ve genellik ilkesinden tam anlamıyla yararlanamayışı öykülerde sıkça konu edilmiştir.

5.3. Öneriler

Yapılan araştırmada Füzuran'ın öykülerinde eğitim unsurlarına yer verdiği görülmüştür. Füzuran'ın eserlerindeki eğitsel iletiler başka bir araştırmanın konusu olabilir.

Füzuran'ın öyküleri söz varlığı açısından incelenebilir, kelime sıklığı çalışmaları yapılabilir.

Öykülerde, yazarın öyküleri yazdığı dönemin eğitim sorunlarının geniş bir yer tuttuğu görülmektedir. Bu sorunların günümüzle karşılaştırılması yapılabilir.

Füzuran'ın eserleri bugüne kadar eğitim, edebiyat, sosyoloji gibi alanlarda yapılan çalışmalara kaynaklık etmiştir. Bugünden sonra da yine yapılacak araştırmalara bu çalışmanın da katkı sağlayacağını düşünmekteyiz.

KAYNAKLAR

- Akatlı, F. (1998). *Öykülerde dünyalar*. (1. baskı). Boyut Kitapları.
- Algan, R. (2020). Füzuan Üzerine. İçinde. F. Şüyün, (Haz.) *Füzuan Diye Bir Öykü* (3. baskı, s. 260). Yapı Kredi Yayınları.
- Ayhan, E. (1971). Parasız Yatılı'nın Yazarı Füzuan'la Bir Konuşma. İçinde. F. Şüyün, (Haz.) *Füzuan Diye Bir Öykü* (3. baskı, 2020, s. 55-56). Yapı Kredi Yayınları.
- Baş, S. (2009). Füzuan'ın öykülerinde eğitim sorunlarına bakış. *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 4(8) 644-661
- Binyazar, A. (2020). Füzuan'ın Çocuk Bakışı. İçinde. F. Şüyün, (Haz.) *Füzuan Diye Bir Öykü* (3. baskı, s.206-211). Yapı Kredi Yayınları.
- Bulduker, G. (2006). *Füzuan'ın hikâyeciliği üzerine bir araştırma* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Demirel, Ö. (2020). "Eğitim". *Eğitim sözlüğü*. (8. baskı, s.42). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Doğan, M. H. (1972). Füzuan Olayı. İçinde. F. Şüyün, (Haz.) *Füzuan Diye Bir Öykü* (3. baskı, 2020, s. 79-83). Yapı Kredi Yayınları.
- Ekinci, C.E. ve Bal, S. (2012). Etkili ve verimli eğitim için dersliklerin fiziki ortam özelliklerinin incelenmesi. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 7(1) 96-105
- Erez, S. (2020). Füzuan'ı yorumlamak İçinde. F. Şüyün, (Haz.) *Füzuan Diye Bir Öykü* (3. baskı, s. 260-266). Yapı Kredi Yayınları.
- Ferahlı, B. (2020). Masumiyetin gücü. İçinde. F. Şüyün, (Haz.) *Füzuan Diye Bir Öykü* (3. baskı, s. 299-304). Yapı Kredi Yayınları.
- Füzuan, (2015). Benim sinemalarım. (21. baskı). Yapı Kerdi Yayınları.
- Füzuan, (2017). Parasız yatılı. (41. baskı). Yapı Kredi Yayınları.
- Füzuan, (2018a). Kuşatma. (17. baskı). Yapı Kredi Yayınları.
- Füzuan, (2018b). Gecenin Öteki Yüzü. (YKY'de 7. baskı). Yapı Kredi Yayınları.
- Füzuan, (2018c). Gül mevsimidir. (33. baskı). Yapı Kredi Yayınları.
- Füzuan, (1975). Öykü nedir? öykü anlayışınızı anlatır mısınız? soruşturması. *Türk Dili Dergisi Türk Öykücülüğü Özel Sayısı*, 25 (286) 133-134.
- Füzuan, (2019). Sevda dolu bir yaz. (21. baskı). Yapı Kredi Yayınları.
- Gümüş, S. (2012). *Öykünün kedi gözü*. (2. baskı). Can Yayınları.

- Gürdamur, E. (2018). Modern öykünün direnci: füzuran. İçinde M. Kahraman (Ed.) *Hece Türk Öykücülüğü Özel Sayısı, 4* (46/47) 554-558.
- Güzer, C. A. ve Özgenel, L. (2020). Eğitimi yapılardan öğrenmek. İçinde S. Al Şensoy (Ed.) *Eğitim Yapıları ve Tasarımı* (2. Baskı, s. 1-30). Pegem Akdemi Yayıncılık.
- Hızlan, D. (2020). Füzuran'ın sahih tipleri. İçinde. F. Şüyün, (Haz.) *Füzuran Diye Bir Öykü* (3. baskı, s. 346-347). Yapı Kredi Yayınları.
- İleri, S. (1975). Türk öykücülüğünün genel çizgileri. İçinde *Türk Dili Dergisi, 25* (286) 2-29.
- İnce, Ü. (2022). Gecenin öteki, karanlık yüzü karanlıktan korkmadan. İçinde *Kitaplık, 29* (220) 5-10.
- Karataş, T. (2001). *Ansiklopedik edebiyat terimleri sözlüğü*. Perşembe Kitapları.
- Kaplan, M. (2003). *Hikâye tahlilleri*. (9. baskı). Dergah Yayınları.
- Kavcar, C. (2017). *Edebiyat ve eğitim*. (4. baskı). Anı Yayıncılık.
- Küçükali, R. (2018). Aile içinde iletişim ve anne baba tutumları. İçinde R. Küçükali (Ed.) *Çocuk ve Aile* (1. baskı, s. 87-110). Anı Yayıncılık.
- Lekesiz, Ö. (2017). *Yeni türk edebiyatında öykü-4*. (1. baskı). Şule Yayınları.
- Moran, B. (2017). *Edebiyat kuramları ve eleştiri*. (27. baskı). İletişim Yayınları.
- Müezzinoğlu, M. K. (2018). *Eğitim mekânlarında kullanılan renk ve ışığın öğrencilerin fonksiyonel ve algısal değerlendirmeleri üzerindeki etkileri* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Naci, F. (1973). Füzuran'ın dünyası. İçinde. F. Şüyün, (Haz.) *Füzuran Diye Bir Öykü*. (3. baskı, 2020. s. 67-76). Yapı Kredi Yayınları.
- Oğuzkan, A. F. (2013). *Çocuk edebiyatı* (10. baskı). Anı Yayıncılık.
- Oktay, A. (1991). Öğretmenlik mesleği ve öğretmenin nitelikleri. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, (3)* 187-193.
- Özaydınlık, K. (Aralık 2014). Toplumsal cinsiyet temelinde türkiye'de kadın ve eğitim. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 14*(33) 93-112.
- Şahin, B. (2021). Unutulmayan ve uydurulmayan bir koku. İçinde. H. Tezgör, A. Erdem. (Haz.) *Bahçelerinde Yaz- Füzuran Edebiyatı Üzerine*. (1. baskı, s. 45-52). Yapı Kredi Yayınları.
- Şen, N. (2006). *Füzuran'ın hayatı ve edebî eserleri* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Şüyün, F. (2020). *Füzuran diye bir öykü*. (3. baskı). Yapı Kredi Yayınları.
- Tosun, N. (2006). Dağılan aileden dokunaklı öyküler: füzuran öykücülüğü. *Eşik Cini 1*(3) 81-85.

Uğurlu, C.T. (2018). *Sınıf yönetimi* (2. baskı). Anı Yayıncılık.

Yıldırım, A. Ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (12. baskı). Seçkin Yayıncılık.

Yücel, T. (2020). Daha ilk kitabından kuralları bozmuştu. İçinde. F. Şüyün, (Haz.) *Fürüzan Diye Bir Öykü* (3. baskı, s. 62-63). Yapı Kredi Yayınları.

